

Det går framåt. Vi har nu matat in 35000 namn ur kyrkböcker på magnetband och tagit fram personregister på fiche till Töftedals första kyrkbok. Mot-svarande för Töftedals andra och Dals Eds första är på väg. Några kommentarer till våra register har vi fått. Stig Henrik Viklund i Skellefteå skriver att "uppställningarna var bra - t o m mycket bra. Tänk om detta fanns för Skellefteå landsförsamling". K E Ekström i Norrköping berättar i brev att han tre dagar i rad varit på Norrköpings bibliotek och studerat Töftedalsfichen. Han är full av entusiasm över de nya registren och undrar varför vi inte gjort mera reklam för dem. "Ert system är imponerande - underlättar ju väsentligt släktforskningen i kyrkoböckerna och mycket skonsamt för ögonen, vilket man uppskattar på äldre dar". Den som är intresserad av de nya registren, kan rekvirera Töftedalsfichen och själv bilda sig en uppfattning. För dem som är intresserade av att hjälpa till med inmatningen av kyrkboksuppgifter skall vi försöka ordna en veckoslutskurs med praktiska övningar till hösten här i Linköping. Om Du vill vara med, skriv en rad och anmäl intresse. Vi är fortfarande de enda här i landet som gör pappersfria exciperingar ur kyrkböcker (mötsv).

Vi har nyligen fått de fiche med personregister normonerna tagit fram ur sin databank gällande svenskar. Om det är någon, som vill söka någon i dessa register, skall vi på försök hjälpa till. Skriftlig förfrågan och frankerat svarskuvert.

I samarbete med Medborgarskolan har i Linköping under senvåren ordnats en kurs i syfte att utveckla program för ABC 80 för att hålla ordning på uppgifterna om den egna släkten. "Kursen" kommer att fortsätta till hösten. Intresserade är välkomna. Kanske kan vi också komma igång med någon registrering av kyrkböcker. Hör av Dig om Du är intresserad.

I början av juni åkte tre av oss i Linköping till databasen i Umeå för att närmare bekanta oss med vad man gör där. Vi blev utomordentligt väl mottagna och hoppas på ett fortsatt samarbete. Nytt för oss var den vikt man där lade vid lokal förankring av sitt arbete och den satsning på utbildning man gjorde. Med skolöverstyrelsen hade man kommit överens om ett 5-årsprojekt i Sundsvallsregionen dels gällande historieundervisningen och dels datorundervisningen. I den förra skulle man ta upp tråden den egna släkten - lokal historia - Sveriges historia, vilket varit många släktforskares väg. Nu kommer det i skolan.

Många är huvudrubrikerna i detta meddelande:

- Databasen i Umeå
- Sökning i databas
- Mormonernas register
- Normering av namn
- Töftedalsregistren
- Läsapparat för fiche
- Vad gör man i England
- Amerikanskt system för egna släkten
- Emigrantforskning
- Forskarförteckningar
- Biblioteken
- Referat från föredrag
  - soldater
  - Sverige-Finland
- Korta notiser
- Pressgrannar

Jag hoppas att någon skall finna något läsvärt.

Jag får tacka dem som hört av sig sedan senaste meddelandet med synpunkter och annat. Det är nödvändigt med en god kontakt med medlemmarna och jag hoppas även i fortsättningen få höra ifrån Er. Om vi vill förbättra de förhållanden vi släktforskare arbetar under måste vi kunna diskutera dem och genom gemensam insats försöka åstadkomma något bättre. Jag hoppas också att några kommer med bidrag och bli berättar om egna försök med datoranvändning i släktforskningen. PO

BESÖK VID DATABASEN I UMEÅ

Tisdagen den 2 juni gjorde några av oss i DIS ett besök vid databasen i Umeå för att närmare informera oss om databasens verksamhet. Lars Blomberg och Sture Bjelkåker flög upp i ett litet fyrsitsigt plan med Sture vid spakarna - vilket tog tre timmar. Jag åkte tåg, vilket tog något längre tid.

Vi blev väl mottagna vid Demografiska databasen i Umeå av dess chef, docent Jan Sundin, systemchefen Eva Appel samt Britt Inger Puranen. Två av forskarna vid databasen, Björn Arkhult och Mats Danielsson, hade också mött upp.

Jan Sundin berättade om databasen och dess aktiviteter. Lars Blomberg berättade om DIS. Sedan fick vi höra om de båda forskarnas intressanta projekt, som gällde gården nr 42s i Fleninge historia 1819-90, vilket hade databasens material rörande Fleninge som grund. Eva Appel visade sökning från terminal i databasens händelsefiler med material från Tuna församling. Vi visade hur inmatning av födelseuppgifter på kassetband med hjälp av ABC 80 gick till. Avslutningsvis diskuterades gemensamma intressen.

Det var många uppgifter om databasen och dess verksamhet vi fick vid besöket och många skrifter hade vi med oss hem. Jag skall här bara kort ta upp några punkter, som jag fäste mig vid och hoppas kunna återkomma mera utförligt i ett senare nummer.

Jan Sundin betonade det utåtriktade i databasens verksamhet, man ville ha god lokal förankring hos användarna av databasens material. Han pekade bl a på den kontaktkonferens, som ägt rum i Söråker nyligen med släkt- och hembygdsforskare, myndigheter och institutioner i Sundsvallsområdet och att planeringen av ett fortsatt samarbete för Sundsvallsområdet leds av ordföranden i Midälva genealogiska förening Karl Ivar Lundqvist.

Jan Sundin betonade också utbildnings- sidan och databasens intresse för skolorna - grundskolan, gymnasiet och universitetet. Man knyter an både till datorundervisningen och till historieundervisningen. För den förra ger databasensarbete exempel på ett tillämpningsområde

för datorer. För historieundervisningen knyter man an till linjen den egna släkten - lokal historia - Sveriges historia, vilket länge varit många släktforskarens väg. Det nya, som databasen initierat är att detta förs in som ett led i undervisningen. Lärarlag skall bildas som tar upp släkt forskning och lokalhistoria i undervisningen. Med Skolöverstyrelsen har man kommit överens om ett femårigt försöksprogram i Sundsvallsområdet.

För Linköpingsprojektet, där excerpering snart skall påbörjas, pekade Jan Sundin på en viktig nyhet - knytningen med geografiska koordinater. Varje person i husförhörslängden skall lägesbestämmas, vilket ger möjlighet bl a att se hur enskilda personer flyttat, när torp varit bebodda och hur befolkningen fördelats över socknen vid skilda tidpunkter.

Nytt var också att man på databasen börjat göra personregister på mikrofilm. Ett enkelt totalregister för en födelselängd visades.

Intressant var det grundliga förarbetet för en excerpering. En grundlig inventering av befintligt material görs och redovisas i en skrift. En sådan källbeskrivning för Njurunda visades. Den omfattade inte mindre än 114 sidor.

I den avslutande diskussionen berördes frågan om öppet hus i Linköping till hösten med presentation av databasen, frågan om namnnormering, möjligheterna att få över prov på databasens källfiler för att se hur de kan utnyttjas för registerframtagning, möjligheterna att få ansluta med terminal och närmare bekanta sig med databasens material, ev samverkan vid framtagning av material för Linköpingsförsamlingarna - 1600- och 1700-talet mm.

Besöket var mycket intressant och från DIS hoppas vi att det skall leda till ett fortsatt samarbete.

PO

SÖKNING I DATABAS

I nummer 4 av vår skrift nämnde jag att man vid databasen i Umeå tagit fram ett program för att söka önskade uppgifter i databasens händelsefiler. När vi var uppe i Umeå fick vi tillfälle att pröva på en sådan sökning. Som exempel har jag valt att undersöka vilka uppgifter som fanns om en släkting till mig, som i senare delen

av 1800-talet flyttade till Tuna församling, vilken är databasens första församling. Släktingen hette Otto Wilhelm Bergman. Han föddes 1849, var gift och hade två adoptivbarn.

Sökningen skedde från en terminal med bildskärm och tangentbord. Tangentbordet hade samma uppsättning tecken som en vanlig skrivmaskin plus några till. Terminalen var direktanslutet till datorn, men kunde också anslutas via telefon. Sökningen genomfördes i form av en dialog mellan datorn och mig. Datorn skriver ut frågor på skärmen. Jag skriver med hjälp av tangentbordet svar till datorn, som anger vilka uppgifter jag vill ha. Datorns svar med te uppgift om födelseförsamling kommer sedan snabbt på bildskärmen. Programmet har gjorts så att dialogen förs på engelska - detta med hänsyn till alla utländska forskare vid databasen. Det kunde lika väl ha gjorts för en dialog på svenska.

När man skrivit något till datorn kommer det skrivna direkt upp på bildskärmen, så att man ser att man skrivit rätt. Om man skrivit fel har man möjlighet att ändra innan det skrivna sänds vidare till datorn.

Med hjälp av tangentbordet kallas först det program in med vars hjälp sökningen skall genomföras. Datorns första fråga gäller vilken församling sökningen skall gälla. Jag svarar då med ett femsiffrigt nummer - 83590 - som enligt den kodlista jag har bredvid mig innebär att sökningen skall gälla uppgifter i Tuna församling. Sedan kommer en fråga från datorn om vem jag söker i denna församling. Jag får de med tangentbordets hjälp skriva ner om det är en man eller kvinna som söks och de första bokstäverna i efternamnet. I mitt fall är det en man, så jag anger detta och eftersom han hette Bergman slår jag in BERG, dvs de fyra första bokstäverna i efternamnet. Detta kommer upp på skärmen och sänds till datorn. Denna svarar - på skärmen - att det finns 75 personer i Tuna församling, vars namn börjar på BERG och ber mig lämna ytterligare uppgifter om den sökte för att minska antalet möjliga personer. Jag svarar då att den sökte är född 1849. Datorn kommer igen och säger att det endast finns en person, som dels är en man, dels har ett efternamn som börjar på BERG och delvis är född 1849. Jag kan därefter gå över till att ställa frågor om den funne mannen.

Min första fråga blir: Vad heter han ?

Datorn svarar på skärmen "Bergman, Otto Wilhelm". Därmed är det klart att jag funnit min släkting. Jag frågar sedan efter hans familj och får på skärmen som svar dels följande tabell och dels ett tidsdiagram.

06790	HB	BERGMAN, OTTO WILHELM
07684	WF	WIBERG ÖLSDR., MARGARETA
10854	S	NILSSON ENGLUND, ERIK
11667	S	, MARGARETA MATHI

Siffrorna i tabellen kalla nycklar (keys) och är de identifieringsnummer som respektive person fått i databasens material. Bokstäverna i nästa kolumn ange ställningen i familjen. HB står för husband (far), WF för wife (mor) och S för step(son/daughter) dvs styv(son/dotter). Sist står efternamn och förnamn åtskilda av kommatecken. Som synes har styvdotterns andra förnamn huggits av efter 5 bokstäver (i kyrkboken var hela namnet utskrivet)

I tidsdiagrammet får jag för var och en av de fyra personerna uppgift om födelseår och år för ev giftermål. Födelseåret ges med årtal och prickas också in i en tidsskala 1820-1880, medan giftermålsåret endast prickas in.

	1820	1850	1880
	1.....	.1.....	..1
06790	1849	B	M
07684	1855	B	M
10854	1878		B
11667	1884		

(tidsskalan har komprimerats här) Jag finner således att hustrun är född 1855 och att makarna gifte sig 1878. Barnen är födda 1878 och 1884 - endast den förra är inprickad - den senares födelseår ligger efter 1880 och därmed utanför tidsskalan. (Varje punkt betecknar ett år).

Jag kan sedan gå vidare och fråga efter födelsedata och församling för mannen: 1849-7-26 SKÅLLERUD. Län anges ej. Skållerud ligger i Älvsborgs län, långt från Tuna som ligger i Medelpad.

Jag kan sedan fråga efter föräldrar och döduppgifter, men får som svar att sådana ej finns - föräldrarna var ej skrivna i församlingen och mannen dog först långt efter aktuell tidsperiod. Jag kan fråga efter ev in/utflyttning och får som svar att mannen flyttat in 1886 och då kom från Hassela församling. Jag kan fråga efter yrkesuppgift och får då som svar att i husförhörslängden 1886 (=1877-86) anges han som 501005, vilket är koden för bonde. Det går också att fråga

på läsförmåga, begrepp och förstånd, vilket de norrländska prästerna förde in enligt särskild kod (se vårt medlemsblad nr 2 sid 17). Till sist kan jag också fråga efter var i husförhörslängderna man finner uppgifterna om mannen och får då som svar:

år 1886 volym 141 uppslag 143

år 1887 volym 151 uppslag 181

dvs i husförhörslängden 1877-86 återfinns han på sid 143 och i längden 1887-96 på sid 181. Möjlighet finns också att ta fram allt vad som står på dessa sidor och få upp det på bildskärmen.

Känner man identifieringsnumret kan detta direkt användas när man vill ha uppgifter om en person. Jag har redan fått uppgift om hustruns nummer och kan få uppgifter om henne genom att slå in hennes nummer 07684. Om jag sedan ber om uppgift om hennes familj får jag samma tabell och diagram som för maken, men nu med hustrun först. Ytterligare en skillnad finner man. Det gäller dottern Margareta. Vid hennes namn står ej längre något S - hon är enligt databasens uppgifter moderns riktiga dotter, men ej faderns. Samma frågor som för fadern kan sedan ställas för modern i fråga om födelse, föräldrar etc.

Vill jag ha motsvarande uppgifter för de båda barnen är det bara att slå in deras identifieringsnummer på tangentbordet, 10854 respektive 11667 och sedan ställa frågor. För sonen får jag som svar på fråga om föräldrar:

far: S 8359006790 BERGMAN, OTTO WILHELM
mor: S 8359007684 WIBERG OLSLR., MAR
GARETA

där S som förut betyder styv(far/mor). Sedan följer en sifferrad, där siffrorna är identifieringsnumret som vi tidigare stött på. Hela sifferraden är det fullständiga identifieringsnumret med församlingsnumret först.

Ytterligare sökmöjligheter finns. En möjlighet som saknas är om man vill söka på intervall, t e alla som är födda mellan 1848 och 1853.

Själva dialogen förs som nämnts på engelska. När man matat in identifieringsnumret för en person får man från datorn frågan INSTRUCTION ? Svarar man med att slå ned bokstäverna BIR får man födelseuppgifterna (birth), slår man istället PAR får man uppgifterna om föräldrarna (par-

ents) och slår man DEA får man döduppgifter etc. Slår man som svar på datorns fråga INSTRUCTION ? in KEY får man till svar KEY ? och kan skriva in identifieringsnumret på nästa person man vill söka uppgifter om.

Är de inmatade uppgifterna riktiga ? Jag har gått igenom uppgifterna om min släkting i Tuna och funnit att uppgifterna i stort sett är riktiga. Men det går inte utan vidare att ta in dem i en släktutredning. Hustruns namn har t e stavats Margareta fast det står Margreta i husförhörslängden. Uppgifter om hustruns föräldrar finns med i husförhörslängden men de har inte kommit med i databasens material som föräldrar. På samma sidor i husförhörslängden som familjen i övrigt (s 143 i längden 1877-86 och s 181 i längden 1887-96) står efter familjen svärfar Olof Henriksson Wiberg, f 1819 11/10 i Hassela och hustru Karin Samuelsson, f 1817 31/1 i Hassela, gifta 1846 12/7. I första husförhörslängden står också att de är inflyttade från Hassela 1886 11/11, dvs samma dag som Otto Wilhelm Bergman. Värre är att man missat uppgiften om att styvdottern är pigan Kajsa Greta Olsdotters oäkta dotter, vilket står på samma sidor i husförhörslängderna. En sådan uppgift måste dock givetvis kontrolleras mot födelsebok. Att dessa uppgifter inte kommit fram ordentligt i databasens material kan hänga ihop med att Tuna församling var den första församlingen för databasen och att rutinerna i början inte var fullt färdiga för de mera komplicerade adoptiv- och oä-förhållanden som exemplet visar. Ytterligare kontroll av materialet med nya exempel bör göras både på Tuna och på senare påbörjade församlingar, t e någon av de nya församlingarna i Sundsvallsområdet. De fel som kan upptäckas kan rättas och får på intet sätt undanskymmas de stora fördelar databassystemet ger.

PO.

MORMONERNAS PERSONREGISTER PÅ FICHE

I nummer 4 av vårt medlemsblad beskrevs inmatningen av uppgifter om födelser, dop, giftermål mm i en huvudfil ("mass file") i mormonernas dator i Salt Lake City. Därvid angavs också att utgående från huvudfilen producerades då och då mikrofiche med uppgifterna, vilka distribuerades till de olika mormonkyrkorna, som hjälp i deras arbete, men att även andra kun-

de få tag i fichen. Vår förening har nyligen fått en sats sådana fiche gällande de uppgifter som gäller Sverige i huvudfilen. Antalet fiche med svenskt innehåll är 66. Varje fiche innehåller 356 sidor med ca 50 namn, vilket totalt betyder något över 1 miljon namn. De fiche vi har fått är från augusti 1978. 1980 års edition kan förmodas komma sent i höst eller nästa vår.

Fichen är numrerade J1 - J66. Uppgifterna är ordnade länsvis och inom varje län alfabetiskt efter namn. Respektive län återfinns på följande fiche.

Län	Fiche nr
Älvsborgs	1-5
Blekinge	6-7
Gävleborg	8-9
Göteborg o Bohus	10-11
Gotland	12
Halland	13-14
Jämtland	15
Jönköping	16-18
Kalmar	19-20
Kopparberg	21-23
Kristianstad	24-28
Kronoberg	29-30
Malmöhus	31-34
Örebro	42-44
Östergötland	45-57
Skaraborg	48-50
Södermanland	51-54
Stockholm	55
Uppsala	56-67
Värmland	58-63
Västerbotten	64
Västernorrland	65
Västmanland	66

Älvsborgs län upptar 5 fiche, vilket innebär totalt omkring 90.000 namn.

Uppställningen av uppgifterna på fichen är följande:

1. Personens namn - efternamn, förnamn. Både för- och efternamn är normaliserade.
2. Föräldrarnas namn om födelseuppgift och den andres namn om giftermålsuppgift.
3. Kön, Anges med M, F, H eller W (male, female, husband, wife)
4. Typ av uppgift. Anges med C, B, M, N eller W (Christening (dop), birth (födelse), marriage (gifte), census enumeration (folkräkning), will or probate (testamente))
5. Datum för händelsen
6. församling, stad.
- 7, 8, 9 Interna uppgifter för mormon-

kyrkan.

10. Källhänvisning

- alt 1. Uppgift som reguljärt lämnas av medlem av kyrkan.
2. kontrollerad framtagnings (genomgång av födelse- och vigsellängder)
3. Särskild framtagnings sammanhängande med det kyrkliga arbetet.

Exempel 1.

Bergman, Carl Jean /Hökenberg M C
15MAY1779 Tösse (interna uppgifter)
7108916 86

Uppgiften gäller en dopuppgift (C) för mannen (M) Carl Jean Bergman. Hans mor hette Hökenberg. Ytterligare uppgifter om föräldrar saknas. Han föddes 1779-05-15 i Tösse församling. Uppgiften har lämnats 1971 och är av kategorin av medlem reguljärt lämnad uppgift. Identifieringsuppgiften är 7108916 - 86.

Exempel 2.

Bergman, Hoge Svensson Malin Helgeson M M 28DEC1741 Töftedal (interna uppgifter) A170524 4309

Uppgiften gäller giftermål (M) för mannen (M) Hoge Svensson Bergman, som 1741-12-28 gifte sig med Malin Helgeson i Töftedal. Uppgiften är av kategorin 3, dvs särskild framtagnings sammanhängande med det kyrkliga arbetet. Identifieringsuppgiften är A170524-4309.

Exempel 3.

Berg, Erick Catharina M M 21JUN 1753 Alingsås (interna uppgifter)
M400901 0333

Detta är en giftermålsuppgift. Till skillnad från föregående kommer denna uppgift från en genomgång av Alingsås vigsellängd, vilket framgår av identifieringsnumret.

Registret kallades tidigare CFI - computer file index. Namnet har ändrats till IGI - International Genealogical Index. Namnet CFI används dock fortfarande t e i engelska tidskrifter. Det uppges totalt innehålla omkring 40 miljoner namn. Det är en sekundär källa och det rekommenderas att den behandlas som en sådan, dvs att alla framtagna uppgifter kontrolleras mot originalhandling. Registret har i England blivit populärt och fått stor spridning. Det finns både centralt i London hos brittiska genealogiska föreningen och hos många regionala

föreningar.

Vi har som nämnts nyligen fått fichen och har ännu inte hunnit gå igenom dem ordentligt eller planera för hur de skall göras tillgängliga för medlemmarna. Vi vet inte riktigt heller vad de kan ge; det är ju långtifrån fullständigt och är betydligt mer begränsat än de register vi själva tar fram. Om det finns några bland våra medlemmar som är intresserade av att få reda på om av dem sökta personer finns med i registret skall vi tillsvidare på försök hjälpa till. Det går således bra att skriva till mig - adress Hjortronvägen 89, 59054 Sturefors - och ställa frågor på namn - rimligt antal. Svar erhålls så fort möjligt om kuvert med adress och full frankering medsänds.

För dem som ställer frågor bör det vara av intresse att veta vilka församlingar som mera systematiskt gått igenom. Tyvärr har jag idag ingensådan förteckning. Jag har ännu bara sett något på Älvsborgs län och där bl a funnit att följande församlingar är av denna kategori:

Alingsås, Alingsås landsförsamling, Bredared, Gunnarsnäs, Gärdhem, Hemsjö, Hyssna, Kullings-Skövde, Lerum, Naglum, Rödene, Strängsered, Sätilla, Tollsjö och Östad.

Av dessa församlingar har landsarkivet i Göteborg gjort personregister till Alingsås (HF 1742-1860, F, V 1688-1860 och D 1688-1861), vilket framgår av min genomgång av befintliga personregister, vilket publicerades i föreningens meddelande nr 3. Landsarkivet har tagit fram ytterligare register till församlingar utöver ovan uppräknade, vilket framgår av samma genomgång. Sedan finns de register till Töftedal och Dals Ed, som vår förening håller på att ta fram, vilket envar intresserad kan köpa.

I mormonernas register finns inga nu levande personer med. Det täcker i huvudsak tidsperioden från de första kyrkböckerna till in på 1800-talet.

PO.

NORMERING AV ORT- OCH PERSONNAMN MED DATOR

av Lars Blomberg.

I nummer 4 av vårt medlemsblad beskrev jag två metoder för normering av namn på personer och orter (gårdar, torp, byar). Metodernas användning på förnamn

exemplifierades också. När vi nu har matat in Töftedal C1 och C2 samt Dals Ed C1 har vi fått ett större material att arbeta med.

Det visar sig då att metoderna för normering måste utvecklas ytterligare för att klara de olika typerna av namn på ett snabbt och datorminnesvänligt sätt. Samtidigt vill vi att den mänskliga insatsen när man övergår från en kyrkbok till en annan blir så liten som möjligt.

Först några ord om hur normeringen är tänkt att användas. Vid registrering av kyrkböcker skapas grundfiler. Varje typ av längd inom en kyrkbok motsvaras av en grundfil. För Töftedal C1 har vi således en grundfil för vardera födelse-, vigsel- och dödlängd. De innehåller en ordagrann inmatning av uppgifterna i böckerna. När de olika registren skall framställas görs utdrag av den information som önskas ur en eller flera av grundfilerna. För varje typ av register görs en ny utdragskörning. Materialet sorteras sedan och skrivs ut. Det är i samband med utdragen som normeringen utförs.

Som läget nu är använder vi fyra olika metoder för normeringen.

Metod A

Vid starten av en utdragskörning påbörjas ett lexikon, där man snabbt kan slå upp en variant och få motsvarande normalstavning. Beroende på vilken socken och vilken bok som är aktuell kan lexikonet initieras med olika uppsättningar variant-normal-par. Primärminnet i datorn behöver alltså inte i onödan belastas med par som inte kommer att användas. Två fördelar är att detta är den i särklass snabbaste metoden och att man exakt föreskriver vilken variant, som hör till en viss normalstavning. En väsentlig nackdel är att mängden stavningsvarianter blir ohanterligt stor, vilket medför mycket arbete, då en ny grundfil skall behandlas.

Metod B

Denna metod arbetar på ett till fyra bokstäver i taget i ordet och normerar dessa. Exempel på dessa regler är "byt Ä mot E" eller "alla dubbeltecknade bokstäver byts mot enkla". På detta sätt normeras Peer, Pär, Pehr till Per. Redan med så få regler som ett 15-tal kan relativt goda resultat uppnås. I själva verket tycks det inte vara någon fördel att använda så många fler regler, ty resultatet av

de olika reglerna griper in i varandra och gör effekterna svåra att överskåda. Fördel med metod B är att reglerna ej behöver ändras, då man behandlar en ny grundfil. Reglerna är generellt användbara. Förhoppningen var att denna metod skulle ge "bättre" stavade ord, som direkt kan användas och det gör den i många fall. I en hel del fall blir dock resultatet inte så bra. Borttagande av dubbeltecknade bokstäver omvandlar Anna till Ana. Regeln "byt Y mot I" omvandlar Gunnarsbyn till Gunarsbin och Myrkasen till Mirkasen. För att komma tillrätta med sådant kan man efter metod B applicera metod A som då byter Ana till Anna och Gunarsbin till Gunnarsbyn. Detta är ju dock litet av en omväg.

Metod C

När det gäller efternamn (ej patronymikon) och till viss del ornamn, så är de ofta stavelseuppbyggda. Efternamn kan som förled ha exempelvis Bäck-, Beck-, Dahl, Dal osv och som efterled -kvist, -quist, -berg, -bärg. Dessa kan kombineras på 16 olika sätt, varför i ogynnsammaste fall så många normeringspar skulle behöva inmatas, totalt 132 tecken. Genom att dela upp ordet i stavelser och normera dem åtgår endast 8 stavelser om total 33 tecken.

Metoden fungerar bra om man undviker att använda stavelser som är för korta såsom "å", "en" och liknande. Man kan också utvidga den något till att klara enstaka bokstäver som ofta sammanbinder stavelserna, Törn-e-kvist, Skog-s-berg; man slipper ange att Törne är det samma som Törn- och Skogs- det samma som Skog. Även bestämd form på slutet av ett ord kan accepteras: Hökedal-n, Bintorp-et, Klevmark-a.

Metod D

Vid starten av en utdragskörning läser man också in ett antal normalstavningar av främst ornamn, men också en del efternamn. När man söker normalstavningen för en variant appliceras ett antal omformningsregler på varianten. Dessa regler har också tidigare tillämpats på normalstavningarna, då de lästes in. Omformningarna i denna metod kan vara mycket bryskare än de i metod B. Exempel: Alla H tas bort inuti ord: Höhuset blir HÖUSET. Å blir E och CK blir K: Aspäck blir Aspbek. Å blir O: Bråten blir BROTEN. Eftersom Z blir S och C också försvinner till K eller S, utnyttjas dessa bokstäver för att

sje-ljudet respektive tje-ljudet. Skärlotten (normalstavning), Schierlätten, Skerlåtten, Schärlotten blir alla Zerloten.

Ifter omformning av varianten testas den mot de omformade normalstavningarna och om en överensstämmelse finns, så används motsvarande normalstavning och man är klar. Om inte testas om det finns en omformad normalstavning, som skiljer sig med exakt en bokstav; TRULTORP - TROLTORP t e. Härefter ser man efter om en bokstav saknas i ettdera ordet. Normal Aspäck - ASPBEK, variant Aspebeck - ASPEBEK. Eller normal Björnlidmon - BJÖRNLIDMON, variant Biörnlimon - BJÖRNLIMON. Till sist kontrolleras om ett par bokstäver har kastats om Bråsäter - Bråsätre. Eventuellt kan man för längre ord tillåta fler bokstäver, som kan missas. Idén till denna metod kommer från Fred J, Demeraus artikel "A technique for computer detection and correction of spelling errors" i Communications of the ACM, Vol 7 nr 3 march 1961.

Dock måste en viss försiktighet iakttagas för namn, som ligger nära varandra, t e Kallström och Vallström. Om nu Vallström saknas bland de inmatade normalstavningarna kommer man att tro att Kallström avses, det skiljer ju bara en bokstav. Därför måste antingen kompletterande regler om vilka bokstavsbyten som är rimliga användas eller också måste man se till att båda namnen finns med om de är så lika varandra.

Hur används metoderna ?

De olika typerna av namn, förnamn, efternamn och ornamn visar sig kräva att de ovan beskrivna metoderna utnyttjas på olika sätt.

Förnamn

Eftersom gränsen ofta är svår att dra mellan vilka varianter som skall höra till två närliggande normalstavningar är metod D olämplig. Likaså är metod C ej tillämplig, eftersom förnamn sällan är stavelseuppbyggda. Därför tar man metod B följd av metod A. Antalet olika förnamn är trots allt jämförelsevis litet och med tiden kommer man att få en alltmer komplett uppsättning.

Efternamn

För patronymikon skalar man av -son respektive -dotter och använder sedan samma förfarande som vid förnamn.

Övriga efternamn - egenartade efternamn - körs igenom metod C, som klarar de flesta av typ Dal-berg, Dal-man, Hassel-kvist, Fjäll-man. Även här kan man hoppas att så småningom få en ganska fullständig uppsättning stavelser även om de blir många. Hittar man ingen normalstavning med metod C prövar man metod D. Här finns namn av typen Geijer, Godin, Rytting. Efternamn som är speciellt konstiga utnyttjar metod A, exempelvis Bekeström för Beckström och Dalhman för Dalman.

Ortnamn

För ortnamn gäller att de är mera knutna till den socken man behandlar än vad efternamnen är. Här väljer vi alltså att ta metod D först. Dessutom är ortnamnen ofta mer distinkta än efternamnen och risken för sammanblandning mindre. De stavelser, som kan ingå i ortnamn är också ofta konstigare; Bin-torp, Skär-lotten, Spons-liden och säkert många fler. Om man inte får träff här försöker man med metod C; en del ortnamn har ju faktiskt samma struktur som efternamn med ett förled och ett efterled, där båda är "vanliga" ord.

Normeringens utförande

Varje variant slås först upp i lexikonet enligt metod A. Hittas normalstavning där, så är man klar. Annars gör man ett försök att finna en normalstavning enligt vad som beskrivits ovan. Lyckas man så läggs detta variant-normal-par in i lexikon. Detta därför att uppslagning i lexikon är det snabbaste förfarandet och man undviker då i fortsättningen att göra om de olika, mer tidsödande metoderna, då samma variant dyker upp på nytt.

Även om man inte hittar någon normalstavning läggs varianten in i lexikon med sin egen stavning som normalstavning. Av samma skäl som ovan hittar man då direkt att en viss variant inte har någon annan normalstavning och behöver inte leta mer.

Redovisning av varianter

När en utdragskörning är klar går man igenom lexikon och kompletterar utdraget med alla de variant-normal-par som verkligen har olika stavning och som använts i detta utdrag. I det register som så småningom blir resultatet av körningen redovisas alltså vilka normeringar som gjorts. Om användaren-släkt- eller hembygdsforskaren inte hittar en viss stavning i registret kan han här se

om den bytts mot en normalstavning.

Varför så krångligt ?

Nu kan man tycka att det är onödigt krångligt med alla dessa metoder. Kan man inte klara sig på ett enklare sätt ? Svaret är att det kan man kanske, men metoderna har tagits fram successivt, vartefter man har sett vad som erfordras. Det ena har gett det andra. Det är också av värde att kunna experimentera och se hur metoderna arbetar på olika sätt, med var och en sina för- och nackdelar.

När det nuvarande normeringsförfarandet får testas på nya namnmateri- al visar det sig om och på vilket sätt förändringar måste vidtagas eller förenklingar kan göras. För de hittills inmatade 35000 namnen fungerar det tillfredsställande.

- - - - -

EXEMPEL UR PERSONREGISTRET TILL TÖFTEDAL C1.

Som exempel på de uppställningar man får i våra register återges här ett utdrag ur make/maka - registret för Töftedals första kyrkbok. Av utdraget framgår hur väl samlat man får uppgifterna om make/makar med samma namn. Om uppgifterna gäller flera make/makar med samma namn i socknen eller om uppgifterna gäller samma par säger inte registret direkt. I många fall kan detta dock utläsas med hjälp av datum och gårdsnamn. Denna identifiering anser vi vara den enskilde forskarens uppgift och inte registerframtagarens.

(utdrag)

- Mickelsson, Anders -- ,
- 1744-12-28 (DD) B Skårlåten
- 1752-03-12 (FB) Mickel Lunby
- 1752-04-05 (DD) M Gåssebarn Mikel Lunby
- 1755-09-05 (DD) M Gåssebarn Mickel Lundby
- 1758-12-08 (DD) K Flickebarn Chiersti Lundby
- 1758-12-26 (DD) K Pigebarn Lundby
- 1766-05-12 (DD) M Gåssebarn Hans Lundby
- 1767-09-28 (DD) K Flickebarn Cathrina Lundby
- Mickelsson, Anders --- Tolsdotter, Elen
- 1753-04-26 (FB) Mali Lunby

Mickelsson, Anders -- Tolsdotter, Elin
1750-09-30 (V) Hajom resp Högen
1755-05-04 (FB) Meckel Lundby
1757-04-01 (FB) Hans Lundby
1758-06-16 (FB) Chiersti Lundby
1759-11-11 (FB) Meckel Lundby
1762-03-28 (FB) Hans Lundby
1765-12-03 (FB) Catharina Lundby

I exemplet framgår vad som står om paret Anders Mickelsson och Elin Tolsdotter. Därjämte har medtagits vad som står om Anders Mickelsson utan angivande av hustruns namn.

Där bådas namn är angivna finner vi först vigselnotisen från 1750-09-30, där det anges att han kom från Hajom och hon från Högen. Det framgår sedan att makarna fått barn 1755-05-04, 1757-04-01, 1758-06-16, 1759-11-11, 1762-03-28 och 1765-12-03 och att paret vid dessa barns födelser varit bosatta på Lundby. Barnen hette Meckel, Hans, Chiersti, Meckel, Hans och Catharina. Vi finner att samma par men med hustruns namn stavat Elen bott på Lundby och fått barn 1753-04-26, dottern Mali. Detta passar väl in bland övriga barn och gäller därför troligen samma par, normeringen skulle här ha förts något längre, så att Elen bytts ut mot Elin.

Ofta anges vid denna tid endast faderns namn. Om vi därför söker på Anders Mickelsson utan hustrunamn angivet finner vi att ytterligare ett barn fötts, deras första barn, 1752-03-12, sonen Mickel. I dödlängden anges ofta bara faderns namn. Vi finner där att sonen Mikel dött 1752-04-05, en son Mickel till dött 1755-09-05, dottern Chiersti 1758-12-08, en dotter 1758-12-26, sonen Hans 1766-05-12 och en dotter Catharina 1767-09-28, vilket allt synes passa i ihop med uppgifterna i övrigt för paret. Alla dessa uppgifter synes således gälla samma familj, men som förut sagts säger inte vi som registerframtägare att så med säkerhet är fallet, det är den enskilde släktforskaren, som mot bakgrund av vad han i övrigt känner till, själv måste dra slutsatsen att det gäller samma familj.

För släktforskaren ger de nya registren förutom möjligheter att snabbt se om sökt person finns med i en kyrkbok och i så fall var - sammanställningar av olika slag som underlättar släktforskningen, t e familjesammanställningar som i exemplet ovan angiven typ samt sammanställningar över vilka som bott på en gård och fadderuppgifter.

I Töftedals första kyrkbok - liksom troligen i de flesta församlingars - finner man många uppgifter om personer från

andra socknar. De kan ha varit faddrar när en nära släktings barn döpts, de kan ha varit i Töftedal och gift sig etc. Personregister underlättar väsentligt sökandet efter uppgifter av denna typ. I många fall är det först med rdentliga perscnregister, som man överhuvudtaget orkar genomföra sökningar efter sådana uppgifter i andra socknars kyrkböcker.

För hembygdsforskaren är det kanske främst uppgifterna om gårdarna och törpen, som intresserar. I kyrkboken anges på vilken gård personen hör hemma och man kan därför genom kyrkbokens uppgifter studera, vilka gårdar och torp som funnits och när de varit befolkade. Man kan se när nybyggen kommit till genom att se när folk från nybygget börjar uppträda i kyrkboken och på motsvarande sätt se när gårdar/torp lagts öde.

Av intresse kan också vara den statistik över förnamn, efternamn och gårdsnamn, som tagits fram jämsides med registren, liksom års- och månadsstatistiken över när man föddes, vigdes och dog samt uppgifterna om dödsorsaker och ålder vid dödstillfället. Detta finns också med på fichen.

Registren omfattar ganska många sidor, det för Töftedal C1 exempelvis är på omkring 400 sidor.

PO.

MER OM NAMNNORMERING

I arbetet "Gamla byar i Vilhelmina" av O P Pettersson, vilket utgavs på 1940-talet i serien "Etnologiska källskrifter" redovisas i "utgivarens efterskrift" hur namnens stavning behandlats. Där sägs att förf i regel reviderat namnens stavning. I namnunderskrifter har han dock ibland behållit de gamla skrivningarna, vilka även utgivarna ha låtit stå, medan de i andra sammanhang stillatigande ha ändrat enstaka avvikelser från den moderna stavningen av personnamn, t e Apolonia till Apollonia. Växlingarna Apollonia - Abluna - Abbe, Margareta - Margret - Marget, Arvid - Arvel o dyl, som svarar mot olika uttalsformer, ha däremot behållits. Det vanliga syns ända fram mot 1800-talets slut ha varit, att de centrala myndigheterna och i synnerhet prästerskapet skrevo de gamla långformerna av personnamn, Christopher, Catharina etc - Pehr, Anders och möjligen några fler undantagna - medan ortens

folk sade Kersop eller Kebbe (med hårt k), Karen eller Kajsa etc, vilka namnformer ofta tränga in i syneinstrument, köpekontrakt och liknande handlingar av lokalt ursprung."

Det är av intresse att se hur man sett på namnnormering i olika arbeten.

PO

LÄSAPPARATER FÖR FICHE

Från GF (Arvid Lundbäck) har jag erfarit att GF inte kommer att ta upp läsapparater för fiche förrän tidigast nästa år och då närmast med sikte på en tysk apparat. Behovet av läsapparater för fiche tränger allt starkare på. Jag har därför själv försökt botanisera bland de på marknaden förekommande apparaterna.

Från ESSELTE har jag fått uppgift om tre apparater, Esselte SR 20, Esselte Mini-Cat och Fuji RFP-2. Priserna exkl moms är 1200 kr, 1050 kr och 590 kr. SR 20 har en stående skärm 285x220 mm, Mini-Cat har en liggande skärmbild 355x279 mm och RFP 2 en på bordet projicerad bild på 260x200 mm. Den senare kan också användas som projektor. Apparaterna väger 6,4 kg, 10,2 kg resp 2 kg. Till de båda första kan objektiv med olika förstöringsgrad användas medan den sista har ett fast objektiv med 21 ggr förstoring. Till SR 20 finns standardobjektiv med 32 och 36 ggr förstoring.

Av de tre apparaterna har jag endast provat Mini-Cat II. Det exemplar jag använde hade objektiv med förstoringen 42 ggr. Det gick bra att läsa både våra egna och mormonernas fiche med denna förstoring. En nackdel var att man inte med visare kunde ställa in viss ruta. K E Ekström i Norrköping har läst våra fiche på en Mini-Cat II på Norrköpings stadsbibliotek - och funnit att det går bra. Jag hittade min Mini-Cat på Universitetsbiblioteket i Linköping.

Från JM har jag fått uppgift om en läsapparat Consultant 112 och Consultant 110. De är betydligt dyrare 2395 kr + moms resp 1875 kr + moms. Bildskärmen har storleken 304x228 mm och är stående. Vikten är 12 kg. Linser finns med förstoring från 10 till 75 ggr. Genom justering kan bildstorleken på skärmen ökas eller minskas 25 %. Med hjälp av visare kan önskad ruta ställas in.

Vid besök på SCB fann jag att man där hade 6 läsapparater för fiche, 3 stycken Canorama reader 360T, 2 st Canon Universal reader 320 och en läsapparat för

kopiering. För läsapparaten Canorama hade man troligen objektiv med 42 ggr förstoring.

Vid besök på stadsarkivet i Stockholm fann jag att man där valt läsapparater från Kodak. Man hade två stycken, en Ektalite 234 N med 34 ggr förstoring och en 224 N med 24 ggr förstoring. I dessa apparater, som således hade en fast lins, fanns en grön horisontell linje, som gjorde det lätt att följa en viss rad när man läste. I apparaten med 34 ggr förstoring blev stilen tillfälligt inställande för våra egna fiche.

Ovan refereras endast några uppgifter från två av alla de firmor som saluför läsapparater för fiche samt lämnas uppgift om vilka apparattyper man skaffat på ett par av våra arkiv. Fler och kanske även ur vår synpunkt bättre apparater kanske finns att se på.

En fråga är vilka krav på apparaten som vi måste ställa. Att vi skall kunna läsa våra egna fiche är självklart. Vi vill också gärna kunna läsa de mikrofiche som landsarkiven och SCB tar fram. Vilka ytterligare krav på läsapparaten ställs härigenom? Måste vi ha två objektiv med olika förstöringsgraden, säg 42 ggr och t e 24 ggr? Måste vi även kunna läsa landsarkivens fiche med text på fel ledd, dvs skall kravet ställas på fichehållaren att fichet även skall kunna ställas på kant? Eller kan vi tänka oss att dela landsarkivens ficher med bilder på fel ledd mitt uti, så att vi får två fiche, vilka vart och ett utan vidare går in i en vanlig fichehållare?

En annan fråga är om vi måste ha en visare med vars hjälp önskad filmruta kan ställas in eller om vi kan nöja oss med att leta oss fram bland filmrutorna på fichet.

Några av läsapparaterna bland dem Mini-Cat har möjlighet att förses med fiche-hållare för två fiche, varigenom man snabbt kan flytta sig mellan två fiche med t e personregister eller ett med personregister och ett med originallängd.

Man skall inte glömma bort att alla de som har läsapparaten Dokumat för mikrofilm kan komplettera med en särskild fichehållare för mikrofiche, vilket ger en billig lösning på problemet att läsa fiche.

För de som har en videolog finns in-

denna möjlighet. Brännvidden är ej heller den rätta. Det går dock att läsa fiche med Videologen om man projicerar bilden med rätt stort avstånd till skärmen. Men man kommer inte åt alla filmrutorna på fichtet om man inte delar upp det i mindre bitar.

Är det någon bland medlemmarna som vet något om läsapparater för microfiche?

PO

VAD GÖR MAN I ENGLAND ?

Under denna rubrik redovisades i förra numret den livliga diskussion om datorer och genealogi som förs i brittiska genealogiska föreningens tidskrift "Genealogists Magazine". Ett nytt nummer har utkommit - mars 1981 - i vilket diskussionen fortsätter, nu under rubriken "Datorer i släktforskningen - ett symposium - 2"

I det nya numret inleder Mr Sandison och kommenterar förra numrets symposium. Mr Harrison tar därefter till orda och kommenterar Major Riachs, Mr Sandisons och Mrs Kenwards inlägg. I det nya numrets symposium ingår också en längre uppsats av Mr Dennis K Powell om "Computerbased population records", där han diskuterar möjligheterna att upprätta en databas till de kyrkböcker ("the population records"), som förvaras i St Catharine's House i London). Mr Powell kommer fram till att en sådan databas skulle gå att upprätta och att den skulle ge flera fördelar. Det skulle bli möjligt att snabbare och lättare få fram uppgifter ur en sådan databas än med nuvarande system och dessutom till en lägre kostnad. Men detta säger Mr Powell, endast under förutsättning att inmatningen av uppgifterna kan göras utan kostnad. Det är inmatningen, som ger de största svårigheterna vid upprättandet av en databas. Antalet uppgifter, som behöver matas in beräknar Mr Powell till omkring 95 miljoner, fördelade med 40 miljoner på födelsenotiser, 25 på vigselnotiser och 30 på dödnoriser. Varje uppgift räknar han i medeltal bestå av 200 tecken. Han slutar med att konstatera att inmatningen av detta material kräver många, många manår i arbetsinsats.

PO.

FRAMTAGNING AV PERSONREGISTER MED DATORHJÄLP I ENGLAND

I förra numret redovisades några insändare i Genealogists Magazine om

datorer i släktforskningen. I en av dessa redogjorde Mrs Evelyn Kenward för ett försök med inmatning av folkräkningsuppgifter på dator för registerframtagnin. Sedan dess har jag haft brevkontakt med henne, varvid jag fått ytterligare uppgifter, bl a den artikel hon skrivit i sin släktforskarförenings medlemsblad "Roots and branches" samt exempel på det material från vilket excerperingen gjorts samt exempel på registerutskrift.

Det hela började med att ett datorprojekt togs upp vid Farnborough College of Technology gällande registerframtagnin till folkräkningsuppgifter. Den lokala släktforskarföreningen erbjöds hjälpa till med inmatningen av uppgifter på tider då terminalerna till skolans dator ej användes av eleverna. Därigenom skulle man snabbare få fram tillräckligt med data för projektet än om en till två elever skulle ensamma klara av datainmatningen. Datafilerna skulle också användas i olika övningar vid skolan gällande databehandlingsteknik.

Mrs Kenward har organiserat arbetet och själv skrivit alla datorprogram för inmatning och sortering. Hon har själv också svarat för all rättning medan hon haft hjälp med själva inmatningen samt kontroll läsningen av inmatade uppgifter.

För inmatningen av uppgifter samlades frivilliga, som i förra numret nämndes, till arbetsmöten. Till dessa kom i början inte så många men antalet växte undan för undan och uppgick som mest till mer än 30 personer. Man arbetade i par - helst med en erfaren i paret - och hade till sitt förfogande 18 terminaler, som således räckte gott till. När man var som flest matade man på ett arbetsmöte in 2163 rader (records om 37 tecken (bokstäver ekv)). Man hade tio arbetsmöten under augusti månad - tisdagar och onsdagar - och träffades sedan ungefär en gång i månaden under hösten - fredagar.

Registerarbetet gäller som i förra numret angavs 1861 års folkräkning för Southwark. Ett första avsnitt gällande församlingen Christ Church är i stort sett klar. Det omfattar 18000 records. Man har fortsatt med ytterligare en församling St Saviour och för denna matat in omkring 3000 records.

Folkräkningsuppgifterna förvaras i London på "the public record office"

och är normalt inte tillgängliga för allmänheten. De finns också på mikrofilm. För inläsningen har man utgått från papperskopior från mikrofilmen, som dragits upp i A3-format. På varje blankett (kopia) finns 25 rader med plats för en person per rad.

I folkräkningshandlingen finns följande rubriker:

1. nummer på hushållet
2. gata, våning, namn på hus
3. hus
4. namn och efternamn på varje person
5. relation till familjens överhuvud
6. tillstånd (t e döv)
7. Ålder - en kolumn för män och en för kvinnor.
8. titel, yrke, sysselsättning
9. födelseplats - grevskap, församling

Vid inmatningen medtogs ej uppgifterna 1, 2, 3, 6 och 8. För uppgift 9 användes förkortning om 3 bokstäver för grevskap enligt särskild kod; Chapman-koden, Församling matades in om den låg i grevskapet Surrey. För församlingar i andra grevskap gjordes endast en markering med Q om församlingsuppgift fanns angiven. I uppgift 4 kan efternamn ges med upp till 17 tecken och förnamn med 7. Ev ytterligare tecken stryks. Hur en inmatad rad ser ut framgår av notisen i förra numret.

För att förenkla inmatningen har inmatningsprogrammet utformats så att efternamn inte behöver upprepas för varje familjemedlem (; används som citationstecken), sidnummer endast behöver slås in en gång per sida. Man har ansett det enklare slå in BER för Berkshire i stället för BRK enligt Chapmankoden och rättar detta senare i datorn.

Största problemet har gällt läsning av längderna. Detta beror inte bara på dåliga kopior utan även på svårsläst handstil och stavningsvariationer. Man kom ganska snart fram till att det var nödvändigt att i förväg gå igenom kopiorna. Detta har skett vid bra belysning och med förstöringsglas. Svårtydda passager har markerats med rött för senare kontroll mot i första hand mikrofilmen och i andra originalet i London. Förtydliganden införs med grönpena.

Kontroll av det inlästa började med en grovkontroll, där man kontrollerade om sidor saknades och om sidnumreringen var riktig. Man fortsatte sedan med en detaljkontroll. Vid denna lades en sidutskrift från datorn bredvid den sida från vilken inläsningen skett och

jämfördes. Rödmarkerade uppgifter kontrollerades särskilt. Kvarstående osäkerheter följdes upp med kontroller mot film och original. Om efter detta ett efternamn fortfarande kunde tolkas på två sätt togs båda med.

Mycken tid har fått ägnas kontroller och för att leta rätt på och tyda svårslästa namn.

Inget sägs om namnormering.

Program för olika sorteringar av det inmatade har tagits fram. Jag fick ett utdrag ur det register - sorterat på efternamn - som man sammanställer för Christ Church. Det uppges komma att omfatta 170 sidor. Utskriften blir på papper.

Eftersom de största svårigheterna vid inmatningen gällde läsning av namn på den kopia av mikrofilmen som användes vid inläsningen var det viktigare med erfarenhet av gammal handstil än datorkunskap. Flera av släktforskarna, som i början kände viss rädsla för datorn, kom att höra till de bästa inmatarna.

Försöket att göra register till en folkräkningslängd i England befäster att inmatningen är det stora problemet genom den tid den tar, den ofta svårtydda stil som måste tolkas och det rättnings- och granskningsarbete, som erfordras. Mrs Kenward har lyckats få med sig släktforskare för frivilliga insatser vid inmatningen och visat att detta är en framkomlig väg. Det är möjligt att det allmänt stora intresset för registerframtagning, som f n finns i England underlättat. Register tas där fram på många ställen - i dag manuellt men snart nog även datorstöttat.

PO

ETT AMERIKANSKT SYSTEM FÖR DEN EGNA SLÄKTEN

En firma i Texas, L J Goree Company, har annonserat om "A computer automated family records file system", dvs ett system för att hålla rätt på den egna släkten. Vi beställde för utvärdering en användarbeskrivning. Jag skall kort redovisa vad som framgår av den.

Systemet är framtaget av en genealog i samarbete med "the family history foundation" och med råd från andra, professionella genealoger och historiker. Det går att använda på alla 8080 eller Z-80 mikrodatorbaserade datorsystem med en skärm, som har 24x80 tecken och som

använder det alltmer vanliga operativsystemet CP/M. Skivminne erfordras. ABC-80 uppfyller endast det första av dessa krav, dvs det är baserat på Z 80.

Man utnyttjar två filer. Den ena kallas "Cross Reference File", CRF, och är en korsreferensfil och den andra "Family Group Records File", FGF. Den senare innehåller all information om familjegrupperna. Varje person identifieras med en kod och man kan snabbt få fram olika personer via CRF och från dem få tag i föräldrar, barn, syskon etc. Koden kan också antecknas på samhörande pappersdokument, som på så sätt knyts till systemet.

Varje familjegrupp i FGF packas, så att det i medeltal åtgår 5000 bytes (bokstäver och siffror) i lagringsutrymme på en floppydisk. På en sådan med dubbel packningstäthet ryms då cirka 60 familjegrupper.

CRF innehåller en kod om 6 bokstäver eller siffror, en nyckel, samt för- och efternamn och födelsedatum. Nyckeln utgörs av ett M=man eller ett F=kvinna följt av en siffra som anger ordningstalet för det giftermål, som denna familjegrupp är för personen i fråga. Samma person kan alltså ingå i flera familjegrupper, och har då flera förekomster i CRF. Huvudpersonen i en familjegrupp, man eller kvinna, måste alltid ingå i CRF, men man kan i övrigt välja vilka personer man vill skall vara med där. Ju fler man tar med, desto lättare blir sökningen.

FGF innehåller all information om en familjegrupp. En egenskap, som man direkt ser är att uppgifter inte kan överstiga en viss längd. Exempelvis kan ett för- eller efternamn inte vara längre än 15 bokstäver (tecken). (Min mor heter Brita Maria Elisabet Matilda = 28 tecken)

Man anger i familjegruppen både mannens och hustruns föräldrars namn. Det är visserligen i många fall bekvämt, men om de sedan ingår i en egen familjegrupp så dubbleras ju namnuppgiften och man har två (eller fler) ställen att rätta ett eventuellt fel. Samma sak gäller när man anger huvudpersonens tidigare makar med namn och vilket äktenskap i ordningen det är för de båda makarna. Vad händer om man senare upptäcker ytterligare ett giftermål? Litet konstigt är att man har speciell plats att ange var gravén är belägen och om det finns blodsband mellan maken och maken.

För övriga kommentarer finns 3 rader om

80 tecken, någon mer omfattande levnadsbeskrivning får man således inte plats med.

Barnen anges med ordningsnummer, namn, födelse- och födelseort samt dödstid och dödsort. I den mån ett barn har en egen familjegrupp sker även här en dubbling av informationen. Och om man hittar ett nytt äldsta barn måste en omnumrering ske. Plats finns för 20 barn, vilket säkert räcker till.

Vidare anges barnens giftermål för de barn som inte har egen familjegrupp och till sist vilka källdokument som finns; kyrkoböcker, domböcker, köpekontrakt, militära källor, flyttningsbetyg, testamente och adress.

Sammanfattningsvis kan sägas att systemet verkar lätt att hantera, man får hela tiden frågor om det man skall mata in. Sökning bland personerna är enkel, både att hitta en viss person med angivet namn och att sedan från den hitta andra besläktade personer.

Kritik kan riktas mot att alla datafält har fixerad längd och att information dubbleras på olika ställen och gör en ändring besvärlig. Dessutom talar man bara om att CRF kan skrivas ut, det nämns inte att an- och släkttavlor kan framställas, vilket är en allvarlig brist.

Lbg.

Intresset för emigrantforskning är stort i hela landet. Här berättar Gunnel Kvarnström om vad man haft för sig på ett emigrantforskarmöte i Karlstad nyligen.

EMIGRATIONSFORSKAREMÖTE I KARLSTAD
av Gunnel Kvarnström.

Den 8-9 maj samlades emigrationsforskare från södra och mellersta Sverige i Karlstad för att diskutera den fortsatta planeringen av registreringar.

Förutom institutionerna i Växjö och Karlstad finns nu registreringscentraler i Borås, Skara och Bengtsfors. I Dalarna har påbörjats registrering i Mora, Leksand, Dala Järna och Malung. Där finns också många enskilda forskare och privata arkiv. I Dala Järna skall man nu börja inventering av ett stort privat arkiv. Man skall även inreda ett "Amerikarum" i Dala Järnas hembygds-gård.

Enskilda forskare har tagit fram emigrantregister för socknarna Lerdal, Ödskölt och Nössemark i Dalsland. Framlidne Ernst Hansson har sammanställt ett register för hela Åmåls kommun, vilket finns tillgängligt på biblioteket i Åmål.

I Uddevalla undersöker man på Vasalogens initiativ möjligheterna att komma igång med registrering.

Björn-Åke Pettersson och Alvar Ahl, Mörrum har på eget initiativ registrerat hela Blekinge län. Resultatet, som omfattar 103 parmar, finns nu på Emigrantinstitutet i Växjö.

En ny registreringsblankett presenterades och diskuterades. Den är utformad så att man så småningom skall kunna mata in uppgifterna i datorer.

"Emigrationsforskning och databehandling" stod också på dagordningen. Många frågor ställdes och Bo Björklund, Spånga, klargjorde begreppen och framhöll på vilka områden man kan utnyttja datorer.

Lars-Göran Johansson, Växjö, gav en rapport från Demografisk databas i Haparanda. Där har man nu efter 8-9 års arbete slutfört registreringen av sju församlingar från olika delar av Sverige. Dessa valdes 1972 ut som pilotförsamlingar i forskningsprojektet.

Man framhöll vikten av att få igång studiecirkelklar kring emigrationen. Den muntliga traditionen bör ej förbigås.

Innan förhandlingarna började visades det av Emigrantregistret nyligen framtagna bildspelet om emigranten och uppfinnaren John Eriksson.

För att ge en liten inblick i hur Emigrantregistret arbetar, visades deltagarna runt under en paus i förhandlingarna.

Som avslutning på förhandlingarna visades vidofilmen "Välkommen till Utvandrarnas hus", som belyser Emigrantinstitutets utveckling och verksamhet.

Middag intogs under trivsamma former i Emigrantregistrets lokaler.

Tillfälle gavs att se och höra Lasse Holmqvists intervjuer med Selma Jacobsson i Chicago och 104-åriga Agnes Möllerström. Agnes Möllerström var född i Udenäs, Skaraborgs län, men bodde sedan i Kristinehamn. Namnet Möllerström gav ju ingen ledtråd eftersom hon hette Eriksson när hon som ogift emigrerade, men tack vare registrets emigrantlängder, som är förda för-

samlingsvis och årsvis kunde vi snabbt få fram hennes personakt från arkivet.

Kvällen avslutades med kaffe.

De flesta deltagarna var också närvarande vid årsmötet med Samfundet Emigrantforskningens Främjande lördagen den 9 maj.

Efter förhandlingarna höll Ulf Beijbom en intressant och uppskattad skildring kring en resa till Australien och ett emigrationsforskningsprojekt. Skildringen inramades med diabilder. Man kan konstatera att många, både enskilda och grupper, lägger ner ett mycket värdefullt arbete på emigrationsforskning.

Man har de här dagarna i Karlstad fått mycket givande information och nya impulser för det fortsatta arbetet.

- - - - -

Enligt de anteckningar som fördes vid mötet 1981-05-08 diskuterades registreringsblankett och datoranvändning med inlägg av Bo Björklund, Lars-Göran Johansson, Björn-Åke Pettersson, Bertil Svensson m fl.

Lars-Göran Johansson förmodade att databassystemet kommer att passa oss, men att enligt beräkningar kommer det att ta ca 500 år att dataföra alla Sveriges församlingar.

Bo Björklund orienterade om bakgrunden till en databas och datorbearbetning. Han varnade för en övertro på datorn. Det som matas in i en dator måste ha ett bestämt utseende, t e får för- och efternamn inte överskrida ett visst antal tecken.

På Bertil Svenssons fråga om utvecklingen nu kommer att gå så snabbt att man snart via telefon och hemdator kan ta reda på tillgängliga uppgifter för släktforskning svarade Bo Björklund att han inte trodde på en sådan utveckling på släktforskningens område. Det kommer att bli oerhört dyrt och ekonomiska resurser saknas nu.

Björn-Åke Pettersson presenterade förslaget till den nya registreringsblanketten och angav att efternamnet inte får överstiga 25 bokstäver och förnamnen 22 bokstäver. Kod måste finnas för yrken, liksom för gårdsmann i Sverige och utflyttningsadress i Amerika. Till församlingskoden använder man det nummer som församlingen har inom länet. Gårdskod kan fås genom att numrera gårdarna inom varje församling. Man ansåg att det

måste finnas en huvudman för koder.

Bo Björklund ansåg att man genom ADB-expertter skulle kunna få utarbetat ett program för inmatning från den nya registreringsblanketten till ABC 80.

För ett material på 1 million människor måste man använda en stordator medan man för ett material på ca 3000 personer skulle kunna nöja sig med en minidator.

De uppfattningar som sålunda framförts i diskussionen enligt anteckningarna från mötet delas inte helt av DIS och vi hoppas i kommande nummer kunna komma igen och belysa problemen, som vi ser dem. Redan av yttranden i detta nummer på annan plats framgår att vi inte delar uppfattningen att det är nödvändigt att maximera antalet bokstäver i t e ett efternamn.

PO

SLÄKTFORSKARFÖRTECKNINGAR

Mitt utkast till formulär för framtagna av släktforskarförteckning har ännu bara fått två kommentarer, den ena från Nils Hård af Segerstad i Vällingby, som säger "värre än en deklara-tionsblankett" och den andra från Göran Berglund i Vasa i Finland, som tycker den är bra. Debattlusten bland släktforskarna är som man även på annat håll konstaterat inte så stor. Men kanske kommer fler inlägg med bl a synpunkter på vad man vill åstadkomma med en släktforskarförteckning och hur man skall kunna uppnå detta. Under tiden kan vi se på fyra släktforskarförteckningar, en alldeles ny som Peter Olausson och Göran Stålbom står för, en äldre från VSGF och två från Umeå.

FORSKARFÖRTECKNING FÖR GILLBERGA HÄRAD

Av stort intresse är den forskarförteckning som nyligen utkommit gällande Gillberga härad. Den är redigerad av Peter Olausson, som jämte Göran Stålbom står bakom projektet. I förteckningen har samlats alla som i sin forskning har anknytning till Gillberga härad oberoende av bostadsort. Det är således fråga om en ny typ av forskarförteckning. Totalt har 64 personer samlats i förteckningen. I förordet anges dock att forskarförteckningen är långt ifrån komplett och att kanske en reviderad upplaga med en del av luckorna fyllda kan komma så smån-

ingom. Forskaruppgifterna har uppställningen:

- . Namn, adress och telefon
- . Bedriver forskning inom följande hemman i Gillberga härad:...
- . Intresserad av följande släkter eller personer:....
- . Övrig forskning inom området:...

Det är inte bara släktforskare som tagits med i förteckningen utan även forskare inom andra områden som berör bygden såsom hembygdsforskare, musikforskare, byggnadsforskare, dokumenterande fotografer, dräktforskare m fl. Skriften inleds med en välskriven inledning och avslutas med tre register, ett ortsnamnsregister, ett släktnamnsregister och ett ämnesregister.

Det är ett nytt grepp på forskarförteckningar som här tagits av Peter Olausson och Göran Stålbom. Forskarförteckningen är fint gjord och det är bara att hoppas att den skall kunna utgöra en grund för ökade kontakter och ett givande samarbete mellan Gillbergaforskarna, vilket kanske bl a kan leda till framtagna av personregister till kyrkböcker och andra handlingar. Peter Olaussons inledande ord om att lösenordet för framgång är samarbete kan inte nog betonas. Jag hoppas det skall bli möjligt få följa upp utvecklingen av detta initiativ.

PO

FORSKARFÖRTECKNING FRÅN VSGF

Vid besök på biblioteket i Nyköping för någon tid sedan fann jag en skrift kallad "Meddelanden från Västra Sveriges Genealogiska förening" med underrubriken "Vem Forskar vad". Den hade getts ut under senare delen av 60-talet och bestod av fyra nummer omfattande sammanlagt 179 sidor. Första numret hade kommit omkring 1965 (årtal saknades). Sista numret var utgivet 1969-05-30.

Anledningen till att skriften utgavs var att man ville sprida framtagna släktforskarförteckning gällande medlemmarna i den egna föreningen. Hela första numret upptas av denna förteckning. I nummer två kommer kompletteringar och även register, dels ett personregister och dels ett geografiskt register. Även i nr 3 och nr 4 finns några kompletteringar till släktforskarförteckningen. Från nr 2

börjar även medtagas en del annat material såsom recensioner av nya böcker samt föreningsangelägenheter bl a gällande nyförvärv till föreningens bibliotek, redogörelser för utfärder mm. I nummer 3 finns en längre (22 sidor) släktredogörelse av Olga Dahl med titeln "Slakten Schröder från Nyköping". I nummer 4 finns bl a en ren medlemsförteckning (namn och adress).

I släktforskarförteckningen är personerna alfabetiskt ordnade. Huvudrubriker är efter raden med namn och adress för forskaren:

- Personuppgifter
- Geografiska uppgifter
- Övriga uppgifter

Under rubriken personuppgifter har tagits upp den eller de släkter, som vederbörandes forskning gäller och under rubriken geografiska uppgifter de orter, gårdar etc forskningen gäller. Uppgifterna i forskarförteckningen har i något fall utformats som en ren efterlysning av vissa uppgifter om namngivna personer.

Forskarförteckningen från Göteborg visar på en enkel uppställning för en sådan. Det skulle vara intressant att veta om någon utvärdering av förteckningen har gjorts. Det är några år sedan den gavs ut och ett resultat borde finnas. Vad har den givit i form av ökade kontakter mellan dem som forskar i samma släkter eller inom samma geografiska områden? Finns någon fortsättning på dessa meddelanden från VSGF ?

PO

TVÅ SLÄKTFORSKARFÖRTECKNINGAR I UMEÅ

I Umeå stadsbibliotek finns en släktforskarhörna, i vilken bl a finns en pärm med två släktforskarförteckningar, den ena gällande Umeåföreningen och den andra Skellefteåföreningen. Uppställningen var följande:

- . namn, adress och telefon
- . forskningsobjekt
  - . släkter
  - . församlingar
  - . specialområden

Härutöver fanns plats för uppgift om föreningstillhörighet och datum när uppgiften lämnats.

I pärmen var även insatt ett antal icke ifyllda formulär samt uppmaning till dem som ej ännu lämnat uppgift att ta ett formulär, fylla i det och sätta in det i pärmen. Pärmen verkade

ganska välfylld, så förmodligen är det många som följt uppmaningen.

PO

HAR LINKÖPINGSBIBLIOTEKET LANDETS HÖGSTA FÖRMEDELINGSAVGIFTER FÖR MIKROFILM ?

För att inte bli alltför hemmablind kan det ibland vara av intresse att se hur släktforskare har det på andra orter. Jag har nyligen varit ute och rest en del och då passat på att besöka biblioteken, när tillfälle erbjudits. Detta tas upp under rubriken "Korta rapporter från ...". Här tas endast upp vad jag funnit gällande avgifter i samband med beställning av mikrofilm från annat bibliotek, s k fjärrlån.

På de flesta bibliotek jag besökt har ingen beställningsavgift tagits ut. Ibland tar man en aviseringssavgift motsvarande portokostnaden och i några fall ingen som helst avgift. Vid biblioteket i Karlskrona angavs att man ville hålla på principen om fria lån, så länge det var ekonomiskt möjligt. I Umeå tog man ut aviseringssavgift endast om vederbörande inte kunde nås per telefon. På några bibliotek tog man ut en avgift. Den högsta avgift jag träffade på var den som Linköpingsbiblioteket tillämpade. De förhållanden vi har här i Linköping avviker således i detta avseende rätt mycket från vad man har i andra delar av landet. Jag har endast undersökt förhållandena vid tio bibliotek, varför resultatet naturligtvis kan bli annorlunda om fler bibliotek undersöks.

De avgifter jag funnit vid undersökta bibliotek är följande:

Bibliotek	Avgift för fjärrlån av mikrofilm
Degerfors	-
Karlskrona	Aviseringsporto
Karlstad	Aviseringsporto
Kristinehamn	2 kr per bibliotek och beställning
Linköping	3 kr per beställd rulle (förskott)
Mellerud	-
Norrköping	2 kr per sändning (betalning i efterskott)
Nyköping	-
Umeå	-
Åmål	-

PO

KORTA RAPPORTER FRÅN .....

DEGERFORS

I Degerfors finns stort intresse för släktforskning, men man har ännu ingen läsapparat för mikrofilm på biblioteket. En läsapparat skulle dock erhållas till hösten och placeras i ett separat rum.

KARLSKRONA

Att låna hem en läsapparat från biblioteket och läsa sina filmer hemma är populärt i Karlskrona. Av de fyra videologer man har för utlåning var samtliga utlånade när jag besökte biblioteket där i mitten av maj. Videologerna lånas ut i 3-veckorsperioder. Utlåningen kostar inget, men släktforskarna får själva hämta apparaten på biblioteket och lämna tillbaka den där. Efter återlämning går vaktmästar- en igenom apparaten och kontrollerar lampan och i övrigt att alla delar är med. Utlåningen hade fungerat bra och någon särskild samordning med ankomst av beställda filmer hade inte behövts.

Utöver de fyra videologerna för utlåning finns på biblioteket tre andra läsapparater, två från 3M, nämligen en ny 3 M 500 och en äldre 3 M 400, samt den vanliga apparaten "Dokument" från östtyska Zeiss. Kopior kan tas på 3 M 500 och kostade 2 kr per styck. Man var i huvudsak nöjd med den nya apparaten från 3 M, men pekade på att man saknade en indikator, som visar hur mycket papper som är kvar. Plötsligt tar papperet bara slut - naturligtvis vid en olämplig tidpunkt. De tre apparaterna var placerade en trappa ner i bokförrådet på en bänk mot väggen vid sidan av alla bokhyllorna där nere.

Katalogen över Blekinge mikrofilmer är från 1963 med supplement från 1975. Man ämnade nu ge ut en ny katalog. Några medlemmar i BGF hjälper till med arbetet på den nya katalogen. Redan i supplementet från 1975 finns en särskild kolumn för anteckningar om var personregister finns, så man kan hoppas att den nya katalogen på ett fint sätt kommer att redovisa befintliga personregister.

KARLSTAD

I biblioteket i Karlstad, som är inrymt i nya moderna lokaler, fanns i anslutning till bokutrymmena en trappa upp, en studiecell, i vilken en Dokument var

placerad. Ytterligare en trappa upp finns en studieavdelning med bl a två rum, vardera rymmande tre läsapparater. I det ena rummet fanns 3 Dokument och i det andra två Dokument och en 3 M 500, den senare med möjlighet till kopietagning (1 kr per sida). Den ena av de två senare Dokumentapparaterna hade dock varit trasig en längre tid (mekaniskt fel vid vev- en). I samma rum fanns också en serie filmrullar.

KRISTINEHAMN

I Kristinehamn ligger biblioteket fint i en något äldre byggnad. Två läsapparater finns placerade i var sitt rum en trappa upp. Den ena är en Dokument och den andra en Videolog. Egna kommunens filmrullar finns tillgängliga.

LINKÖPING

Här finns 6 läsapparater placerade i ett särskilt forskarrum en trappa upp i den nya stora biblioteksbyggnaden. De är av typen Dokument (3 st), 3V505 (italienska) (2 st) och 3 M 400 (1 st). I bottenplanet finns ytterligare en 3 M 400, vilken är avsedd för kopietagning.

MELLERUD

På biblioteket i Mellerud finns 2 st Dokument.

NYKÖPING

Biblioteket i Nyköping är inrymt i en äldre icke friliggande byggnad i två våningsplan. Två läsapparater för mikrofilm är placerade i bibliotekets nedervåning, var och en i ett litet bås, som kan avskärmas från bibliotekslokalerna i övrigt genom att dra för ett draperi. Släktforskaren kan därigenom få sitta ostört och läsa sina filmer. Den ena apparaten är en Dokument och den andra en 3 M 400 med möjlighet att ta kopior. Man har således en relativt liten, bekväm apparat för att läsa filmen och en något större för kopietagning, men som också i stor utsträckning används för ren läsning. Apparaterna är mycket upptagna. En enkel bokningslista förs på "upplysningen". Utöver dessa läsapparater finns en äldre, som länge varit trasig och är undanställd. Inga läsapparater finns för hemlån.

Läsapparat för fiche finns, men är placerad i bibliotekspersonalens ar-

betsutrymmen.

Biblioteket har omkring 270 egna filmer täckande i huvudsak kyrkböckerna för Nyköping med inkorporerade kommuner.

I anslutning till läsapparaterna finns en bra anslagstavla för släktforskarna samt några hyllor med länsbibliotekens filmförteckningar mm.

Av anslagstavlan framgick bl a att det i Nyköping finns en släktforskarförening. Jag ringde upp dess ordf Elis Härs-hammar, som berättade att man var ett 40-tal släktforskare i staden. Föreningen är relativt ny och är en lokalförening till länsföreningen Sörmlands släktforskarförening. Man hade haft en del utflykter och nyligen årsmöte. Som det stora problemet såg han bristen på läsapparater på biblioteket.

NORRKÖPING

Norrköping har ett relativt nytt bibliotek byggt i betong. En trappa upp står 3 läsapparater för mikrofilm och en för fiche fritt uppställda längs en kant. Den ena av läsapparaterna kan utnyttjas för kopietagning. Härutöver finns i ett separat rum en Videolog, som Östgöta Genealogiska förening deponerat. Filmer finns som täcker del av den egna kommunen.

UMEÅ

I Umeå har man i bibliotekslokalerna ordnat en trevlig, välordnad hörna för släktforskarna en trappa upp. Den angavs vara provisorisk, så man får väl anta att Umeåforskarna kommer att få det ännu bättre vad det lider. I rummet fanns 5 läsapparater ordnade på två rader och massor med filmer runt väggarna jämte en del släktforskarlitteratur. Av läsapparaterna fanns två Dokumat, en 3 M 400, en 3 M 500 och en av obekant typ. Två förteckningar över finländska mikrofilmer fanns tillgängliga, men uppenbarligen fanns vissa svårigheter vid beställningar av de finska filmerna.

ÅMÅL

Åmål har ett nytt bibliotek med bokutrymmen i två våningsplan. I övre planet finns 2 Dokumat placerade bredvid varandra på ett bord i ett av bokhyllor avgränsat rum. Särskild hållare för fiche finns. Ett stort förråd av film förvaras i ett närbeläget rum, vilket förutom den egna kommunens rullar omfattar rullar från de mest

frekventa församlingarna utanför storkommunen. Personregister på fiche till Dals Eds födelselängd 1706-25 finns också.

SAMMANFATTNING GÄLLANDE LÄSAPPARATER

De läsapparater jag funnit vid de olika biblioteken har sammanställts i tabell nedan.

Bibliotek	Antal läsapparater för				Summa
	Dokumat	Video log	3 M	Ovr	
Degerfors	-	-	-	-	0
Karlskrona	1	4	2	-	7
Karlstad	6	-	1	-	7
Kristinehamn	1	1	-	-	2
Linköping	3	-	2	2	7
Mellerud	2	-	-	-	2
Norrköping	2	1	1	-	4
Nyköping	1	-	1	-	2
Umeå	2	-	2	1	5
Åmål	2	-	-	-	2

Ann 1. I Karlstad och Umeå finns möjlighet för släktforskarna att även på annan plats än biblioteket läsa mikrofilm.

Ann 2. Av Karlskrona 7 apparater används 4 för henlån.

PO

BIBLIOTEKSAVGIFTER

Avgiftsbeläggning av bibliotekens tjänster - 1 kr per boklån - har diskuterats på ledarplats i Svenska Dagbladet 1981-05-04 och 1981-05-18. Det började med att ledarskribenten tog upp en artikel i tidskriften Impuls, organ för studieförbundet Vuxenskolan. I denna diskuteras biblioteksavgifter med anledning av att statssekreteraren i budgetdepartementet Bengt Westerberg i en intervju om tänkbare besparingar antytt möjligheten av en biblioteksavgift. Skribenten i Impuls kallar sådana avgifter för straffavgifter. SvD reagerar mot sådana övertoner och tycker man mera sakligt kan diskutera biblioteksavgifter. Generaldirektör Bo Martinsson, ordf i Sveriges allmänna biblioteks-förening säger i ett inlägg i SvD 1981-05-18 ett bestämt nej till biblioteksavgifter med hänvisning till rätten att läsa fritt bör följa principerna om åsikts-, yttrande- och tryckfrihet. Detta tas omedelbart upp på ledarplats i SvD, där man tycker att det är avgiftens inverkan på biblioteksverksamheten, som bör disku-

teras. Sv D tror inte att en avgiftsbeläggning drastiskt skall reducera bibliotekens service utan tvärtom ge biblioteken ökade möjligheter att förbättra sin service genom de ytterligare medel, som kommer in, så att de inte som nu skall bli tvungna att successivt minska sin service allteftersom medlen från stat och kommun minskar.

FÖRFATTAREN HAR ORDET:

KOMMENTAR TILL RECENSION.

Med anledning av recensionen av min skrift om släkten Berg i marsnumret vill jag göra några förtydliganden.

Det viktigaste med en släktuppsats är väl innehållet och att detta redovisas på ett tydligt sätt.

Det av mig använda sättet att skriva datum (t.ex. 1889 10/5) är sedan länge vedertaget i genealogisk litteratur. Det av recensenten nämnda (t.ex. 1889-05-10) har jag aldrig träffat på utom i affärskorrespondens.

Utan motivering anser recensenten att det är olämpligt att ha med dödsorsaker. Varför? Min förebild i det avseendet har varit den i förtid bortgångne Hans Silverhammar i hans Svenska Släkter, som utkom i några häften i slutet av 40-talet.

Att jag är Berg-ättling framgår av inledningen, om man läser den noggrant. Hur jag härstammar, överlåter jag som hemuppgift till läsaren. Följande hjälpmedel behövs: Örnbergs Svenska ättartal, del 10 samt adelskalendern efter 1944. Lycka till.

Nils Hård af Segerstad

PS En kommentar till utkastet till släktforskarförteckningsformulär: Onödigt krånglig och värre än en deklara-tionsblankett.

KOMPLETTERING TILL REFERAT

I referatet från arkivarie Thord Bylunds föredrag om norrländsk släktforskning i nr 2 av vår skrift angavs dels arbeten om svedjefinnar (sid 18) och dels att ett arbete om Anundsjö socken var på gång. Jag har fått en förfrågan om detta och har fått fram följande uppgifter:

Om svedjefinnar har Richard Gothe

skrivit bl a

- Finnkolonisationen inom Ångermanland, södra Lappland och Jämtland. Stockholm 1948
- Hasselafinnarna - ett romantiskt tvärsnitt..... Stockholm 1942
- Medelpadsfinnar, kulturhistoriska undersökningar. Stockholm 1945.

Om Anundsjö har Sven Sundin, Per Sundin, Anna Greta Näslund och Paul Olsson skrivit. Detta arbete är under utgivning och föreligger idag (april 1981) i korrektur. Det beräknas komma ut hösten 1981 eller våren 1982.

PO

SOLDATER FÅNGAR INTRESSET

Aldrig har så många varit samlade på ett ÖGF möte, som i Linköping den 3 april, då över 100 personer lyssnade till landsarkivarie Lars Otto Berg från Uppsala, som talade om "Soldater i Din släkt".

Lars Otto Berg hade mycket att berätta. Han började med en redogörelse för den militära organisationen från Gustav Vasa tid till in på 1800-talet, fortsatte med hur man rekryterade folk och avslutade med en redovisning av användbara källor. Att deltagarna var intresserade märktes inte minst på de många frågorna efteråt.

Gustav Vasa byggde sin militära organisation på det medeltida lantvärnet. Detta innebar att vid krig gick "man ur huse" för att försvara det egna landskapet. De tog med sig sina egna vapen och proviant. Gustav Vasa försökte även använda dessa trupper utanför landskapet. Detta gick inte särskilt bra. Han fann ofta att soldaterna bara försvann - de hade gett sig hem för att bärga skörden eller något annat. Och inte gick det bättre med värvade utlänningar. De var dyra och opålitliga. Fick de inte sin sold i tid begav de sig ut på plundring. På Västerås riksdag 1544 beslöts en ändring. Då infördes ett fast försvar. Kungen fick rätt att värva soldater i fredstid och även rätt att ta dem utanför landets gränser. De fick kläder, mat och sold - det senare betalades ut 2 ggr om året. Kavalleri inrättades med enheten "fana" omfattande ca 500 man. En fänika eller stor fana omfattade 3x3 fanor eller omkring 5000 man.

Varje år insändes räkenskaper för fänikorna till kungens räknekammare.

Erik XIV började dela in trupperna i legioner efter utländsk förebild. Fyra legioner omfattade 12 fänikor. Vid denna tid omfattade krigsmakten omkring 5 % av landets befolkning. Register över soldaterna började föras.

Johan III upplöste de stora legionerna och införde ett nytt system knutet till hemman. Regler tillkom för utskrivning av soldaterna. Präst och 12-män hade listor för att bevaka utskrivningen.

Under Gustav II Adolf fick man en ny organisation, som till stora delar bestod in på 1830-talet och i vissa avseenden in på 1900-talet. Den föregicks av en experimentperiod, varvid olika regementsstorlekar prövades innan man kom fram till ett regemente per län. År 1634 hade man följande:

- 1 kavalleriregemente - adelsfanan.
Detta regemente sattes upp direkt av adeln.
- 7 andra kavalleriregementen. Av dessa sattes 4 upp i Sverige och 3 utanför.
- 20 infanteriregementen. Av dessa sattes 13 upp i Sverige.

Till dessa regementen kommer båtsmän n fl.

En viktig fråga var hur man skulle få ut så många soldater som möjligt. Tidvis följde man s k gårdetal och tidvis mantalslängder.

En mantalsrote omfattade vanligen 10-15 skattebönder, varav en togs ut. Av adelsbönderna togs en på 20 ut. Alla lösdrivare var självskrivna som soldater.

En uttagning skulle utlysas 3 veckor i förväg. Listor gjordes upp på den manliga befolkningen. Under 30-åriga kriget utsträcktes övre åldersgränsen till 70 år mot förut 50 (15-70 år). Regementschef och häradshövding var med vid uttagningen. Tre exemplar av uttagningsslängden upprättades. Ett gick till krigskollegiet, ett till regementet och ett till häradshövdingen. Arkivarie Berg hade aldrig sett något av de exemplar, som gått till häradshövdingarna. Dessa exemplar har tydligen i stor utsträckning förkommit. Efter mönster från kontinenten började rullor över soldaterna upprättas. Namnet rulla kommer från den pappersrulla, som namnen skrevs på. Inga rullor i pappersrulleform har återfunnits här i Sverige

men från Reval berättas det från 1920-talet att där funnits en sådan rulle. Av denna klippte vaktmästaren då och då av en bit och förärade dem han tyckte om. När han förebräddes härför skulle han ha svarat "man soll nicht sentimental sein".

Räkenskaper började föras 1636, vilka innehåller officerare (=officerare och underofficerare) samt rullor över soldaterna.

Man kan se samband mellan rullor och kyrkobokföringen. År 1641 föreslogs från militärt håll (riksamiralen) att en allmän kyrkobokföring skulle inrättas. Prästen i varje församling skulle enligt förslaget föra en lista över vilka som föddes, vilka som dog och vart de tog vägen". Inpraktikabelt sa Axel Oxenstierna, och så föll förslaget. Det kom åter omkring 50 år senare.

Prästen förde mantalslistorna. Dessa är dock inte fullständiga. Man kan finna ett bortfall på 25-30 % bland folket. Många finns således, som aldrig blev mantalsförda.

Utskrivningen av soldater drabbade folket hårt. Så utskrevs t e i Östergötland perioden 1620-39 inte mindre än 10.000 soldater. Utskrivningen tog också lång tid. Tre - fyra månader behövdes för att sätta upp ett fältstarkt regemente. (Se sid 27)

På 1680-talet beslöts att ändra utskrivningen. Man ville inte längre ha den långa tidsfördröjningen vid uppsättning av ett regemente. Med hänsyn till erfarenheterna från Dalarna infördes därför ett ständigt knekthåll och skrevs kontrakt. Indelningsverket tillkom. Mobiliseringstiden nedbringades härigenom från 3 månader till 24 timmar för ett kompani. Med en detaljerad marschplanering kunde dessa snabbt komma till en krigsskådeplats.

För kavalleriet inrättades rusthåll och för infanteriet det ständiga knekthållet - 2 - 3 hemman fick sätta upp en soldat. För adelsmännens gårdar gällde särskilda regler. Man fick sätta upp antal ryttare i förhållande till den ränta som erlades. På 1700-talet var det en ryttare per 580 mark i ränta. Detta gav ett adelsregemente om 600 man.

De under reduktionen indragna gårdarna användes för avlöning. Man hade en fast knytning till geografiskt område.

KORTA NOTISER

BÄRBAR HEMDATOR

Vid en datorkonferens i Chicago nyligen visades bl a en bärbar hemdator kallad Osborne 1 med ett minne på 64 kbyte RAM, 2 flexskivor 2x100 kbyte samt tangentbord, bildskärm (5") och interface RS 232, allt till ett pris av US \$ 1800. Den kunde drivas med batterier. En batterisats räcker för 5 timmars drift.

FLEXSKIVOR

Vid ovan nämnda datorkonferens visades från Sone bl a en 3 1/2" flexskiva, som med dubbelpackning rymde 437 kbyte data. I senaste numret av ABC-bladet, organ för ABC-(80)klubben omnämns flexskive-system, som kan anslutas till ABC 80, med stor kapacitet. Förutom system som BITA 88 med 2 MBytes kapacitet omnämns också en dansk utveckling med 4 olika flexskivesystem med 1 - 20 Mbytes kapacitet och ett annat från Sattco med 5 MByte. Större flexskiveminnen är alltså på väg och finns i viss utsträckning redan här. De är dock ännu inte särskilt billiga.

FRÅN SKELLEFTEÅ MEDDELAS

att man på museet där lagt upp en mikroficheserie för släktforskarna jäm-sides med den arkivserie PASSM, som Stig Henrik Viklund berättade om i förra numret av vårt meddelande. I den nya serien ingår förutom fichen med husförhörslängdsutdrag från SCB även våra fiche med personregister till Dals Eds födelsebok 1706-25 och Töfte-dals kyrkbok 1706-67.

PASSM - serien i Skellefteå

har nu kommit upp i 75 nummer, Bland de ny tillkomna är personregister till Västerbottens läns domböcker 1635-1736, del II K-Ö och register till Piteå landsförsamlings flyttnings-attester 1736-1862.

NORDISK SLÄKTFORSKARTRÄFF ?

Möjligheterna till en släktforskar-träff i sydliga Sverige våren 1982 håller på att diskuteras mellan de svenska, norska och danska genealogiska föreningarna samt Köpenhamns släktforskarclubb. Med hänsyn till våra förbindelser med Finland borde man kanske också ha en träff i norra Sverige där även finländarna får vara med.

REGISTRERINGS-CENTRAL FÖR HISTORISKE DATA

invigs i Tromsö i Norge den 18 och 19 juni i år. Registreringscentralen in-går i "Instituttet for samfunnsvitenskap", som är knutet till universitet-et i Tromsö. Registreringscentralen har till uppgift att med användning av automatisk databehandling produ-cera alfabetiskt ordnade avskrifter av folkräkningsmaterial och kyrk-böcker från 1800-talet. Detta gör man för att det blir lättare att hitta i de sorterade materialet än i original-materialet och att det ger möjlighet att sprida materialet till flera. Bland tänkta användare av materialet anges historiker, demografer, samhälls-vetare, namngranskare, lokalhistorik-er m fl samt skolorna och allra, allra sist släktforskarna. Försöksregistrer-ing har gjorts gällande folkräknigar och kyrkböcker från Alta och Talvik 1865-75 med totalt ca 12000 personer.

STOCKHOLMS HISTORISKA DATABAS

inbjuder till "ÖPPET HUS" den 16 juni kl 13-16. Man är inrymd i lokaler vid Sturegatan 10, plan 1 och plan 3.

Databasen sysselsätter f n 60 person-er, som sedan 1977 arbetar med att bygga upp en stor historisk-demograf-isk databas för Stockholm. Grunden för denna är de ca 6 miljoner person-uppgifter som ingår i stadens mantals-böcker för perioden 1878-1926.

Man har nu fått större lokaler, 20 personer skall anställas och man har påbörjat bearbetning av ytterligare socialhistoriska källor som fattig-vårdsmatriklar, straffliggare och fastighetsägarregister. Man säger att "det hela så småningom kommer att bli världens största historiska databas".

Inbjudan har bl a sänts till GF.

DÖDSORSAKER

Apotekare Gunnar Lagercranz och stads-arkivarie Bror-Erik Ohlsson i Eskils-tuna har tagit fram en förteckning över gamla svenska sjukdomsnamn och testat förteckningen mot dödböcker från församlingar kring Eskilstuna tiden 1775-1860 samt tabellverkets nomenklatur för samma tid. Tryckning av förteckningen beräknas bli klar i september i år.

GAMLA GRAVSTENAR

kan inte bara sökas i kyrkor och på kyrkogårdar. "Den 6 oktober 1762 dog Johan i en ålder av 48 år" står det på en gravsten, som nyligen återfanns i en husgrund i Karlshamn enligt vad som står i Blekinge läns tidning 1981-05-12. Inskriften var välbevarad. Det visade sig snart att flera gravstenar fanns inbyggda på olika ställen i samma hus. Gravstenarna antas förmodligen ha kommit från en omläggning av kyrkans golv år 1832, då många gravstenar lär ha kommit på driven. Gravstensforskning blir tydligen en alltmer spännande sysselsättning.

35 -ÅRING

Västra Sveriges Genealogiska förening firade sitt 35-årsjubileum den 26 mars i år. Från vår förening översändes en komplett samling av våra skrifter inklusive dess föregångare med gratulationer och önskan om fortsatt framgångsrik verksamhet.

NYA TAG I SKELLEFTEÅ

I februari 1937 bildades "Genealogiska föreningen i Skellefteå" med folkskollärare Gustaf Renhorn som ordförande. Hur länge denna förening arbetade vet jag inte men häromdagen - den 26 mars 1981 bildades på Kåregården i Skellefteå en ny släktforskarförening "Skelleftebygdens Släktforskare". 38 släktforskare infann sig till mötet. Carl David Bredberg valdes till ordförande och Stig-Henrik Viklund till sekreterare. Vi önskar den nya föreningen lycka till.

BÅSTADPROJEKTET

Kyrkböckerna i Båstad brann 1870. Arkivarie Allan Olsson vid landsarkivet i Lund har startat ett projekt för att rekonstruera de brunna kyrkböckerna. Han efterlyser därför uppgifter om personer som är födda eller i övrigt vistats i Båstad före år 1900, flyttat ut från Båstad och återfinns i kyrkböcker i andra församlingar.

Arkivarie Olssons adress är landsarkivet, Box 2016, 22002 Lund.

PETER CASSEL - DAGEN I KISA

Sedan några år tillbaka firas till minne av emigrationen från Östergötland Peter Casseldagen i Kisa. Den äger rum den 14 juni i år och börjar i kyrkan kl 1000. Senaste numret (april 1981) av "The Swedish Pioneer" är ett specialnummer som ägnas Peter Cassel och den östgötska emigrationen till New Sweden i Iowa, USA.

DEMOGRAFISK DATABAS I UMEÅ

planerar ett "ÖPPET HUS" här nere i Linköping under oktober månad för att berätta om sin verksamhet. Linköping är aktuellt för databasen i och med deras nya Linköpingsprojekt.

ARKIV I KARLSTAD

Det är två vägar, som är viktiga när det gäller att förbättra förhållandena för släktforskarna. Den ena gäller grundmaterialet för all släktforskning nämligen kyrkböckerna. På olika sätt, bl a genom framtagna av lämpliga register, måste forskningen i kyrkböckerna underlättas, så att forskarna snabbare skall kunna ta sig igenom kyrkboksmaterialet och kunna ägna sig åt annat mera ovanligt arkivmaterial. Den andra vägen gäller att sprida kunskap om det mera ovanliga arkivmaterialet.

Föreningen Värmlandsarkiv och Folkrelseernas arkiv i Värmland bidrar till kunskapsspridningen genom den skrift man nyligen gett ut om arkiv i Värmland, i vilken man gemensamt redovisar sitt arkivmaterial. Man finner i skriften både kommunala handlingar och föreningshandlingar samt mycket annat. Skriften omfattar 165 sidor.

I varje län uppsattes ett regemente, i varje härad ett kompani och i varje socken ett korpralskap.

När Karl XII krig började fanns således en fast militär organisation. Denna räckte dock ej till. Särskilt fattades befäl. Karl XII fördubblade antalet officerare och skaffade även extra folk och specialförband såsom grenadjärer och artillerister. Snart fanns dubbelt så många regementen som var planerat för med bostäder. Svårigheterna förvärrades än mer genom de stora förlusterna i Karl XII:s krig. Ett andra regemente fick ofta sättas upp i länet. Då även många av dessa gick förlorade - många blev fångna i slaget vid Tönningen - upprättades även ett tredje regemente. När kriget var slut fanns inte hemman till alla. Granskningsnämnder sattes upp för att ta ut de mest meriterade till de gårdar som fanns. Detta kom att innebära att majorer kom till kaptensboställena, kaptener till fänriksboställena etc samt att många fick avsked. En del officerare blev meniga. Hela systemet hade brutit samman. Från mitten av 1700-talet kan sägas att vårt indelningsväsende hade slutat fungera som avsett var. En person kunde sitta på ett helt annat hemman än han egentligen skulle enligt indelningsverket och dessutom inneha en tredje befattning. Det blir då svårt att finna folk om man går efter Grill "Det svenska indelningsverket". Officerare finns ej på avsedda gårdar.

Soldaterna fick sina torp. Dessa skulle bestå av en soldatstuga med minimum 8 alnar inom knutar jämte fähus och foderhus (lada). Soldaten var skyldig arbeta för bönderna och fick från dessa kläder mm samt 8 öre kopparmynt om dagen. Detta gick väl an under fredstid, men blev bekymmersamt för familjen under krig. Soldathustrun fick ej ut lönen, ej heller den tunna säd soldaten skulle ha. Stupade soldaten fick hon och barnen gå tämligen direkt från torpet och ej ens ta med ev skörd. På 1700-talet blev det något bättre för soldatänkan. Hon fick då sitta kvar ett halvår och även ta med sig årets skörd.

Båtsmanskompanierna motsvarade rusthållen. Det fanns stadsbåtsmän, som kom från kuststäderna. Dessa fick ingen utbildning utan förväntades klara arbetet ändå. Från städerna inne i landet kom bösseskyttar till flottan. Dessa fick viss utbildning.

En stor del av folket på flottans fartyg bestod av vanliga landsoldater. Man spred ut soldaterna på olika fartyg, så att inte ett helt korpral-

skaps soldater skulle försvinna om ett fartyg sjönk.

Värvade trupper fanns också. Detta gällde gardister, artillerister, garnisonssoldater och båtsmän.

Männingsregementen sattes upp. För ett 3-männingsregemente svarade 3 socknar. Man kom upp till 6-männingsregementen. Ståndspersoner fick sätta upp ståndsregementen och bergsmännen bergsregementen. Behovet av nya regementen var stort.

Även en reservorganisation sattes upp. Soldaterna i denna kallades wargerings-soldater.

Under 1808-09 års krig tillkom lantvärnet, som totalt uppgick till 30000 man.

Hur gick det då till vid rekryteringen?

Vid förluster skrev kompanichefen till sitt regementes överste och anmälde dessa. Översten skrev till landshövdingen, som sedan utlyste utskrivning. På vissa ställen fanns ett rotations-system, så att inte alltid samma rote skulle drabbas.

Av underbefälet kom korpralen som regel från manskapet. En av 15 hade chansen att på detta sätt avancera under 1600- och början av 1700-talet. En del av korpralerna gick vidare och blev underofficerare. Regementschefen utnämnde dessa. Av underofficerare och korpraler krävdes läskunnighet. De skulle kunna skriva ner officerarnas order. Korpralen skulle kunna ta med sig sina order hem till korpralskapet.

Ett regemente bestod under indelningsverkets tid av stab och 8 kompanier. Regimentet leddes av översten. Vidare fanns i varje regemente en överstelöjtnant, en major, en regementskvartermästare, en regementsadjutant (fick ej boställe), en regementsskrivare, en regementsfältskär med två gesäller samt en regementsväbel med två poposser. Varje kompani hade en kapten som chef. Översten, överstelöjtnanten och majoren tjänstgjorde också som kompanichefer och uppbar därigenom även kaptenslöner. På varje kompani fanns även en löjtnant och en fänrik. Varje kompani hade sin egen musik; en pipare och en trumslagare.

Kavalleriregementena var uppbyggda på motsvarande sätt. 125 ryttare ingick i varje kompani.

Dessa regementen skulle mönstras vart tredje år. Kungen var själv generalmönsterherre och förde generalmönsterrullan. Karl XI fick på detta sätt träffa samtliga sina soldater. Vid mönstringen kom staben först fram. De hade dragna värjor. Efter officerarna kom soldaterna i nummerordning. Det en soldat hade att framföra antecknades i rullan. Det vanligaste var att han ville ha avsked eller att han ville byta namn.

Ett exemplar av rullorna gick till landshövdingen. Rullorna kan vara föräldiska. Skrivaren skrev som förberedelse ofta av gamla rullan och införde vid mönstringen ev förändringar. Men det förekommer att han vid avskriften hoppat över ett stycke i den gamla rullan. Åldersuppgifterna är också mycket osäkra. Det visar sig finnas många 30- och 40-åringar men väldigt få som är t e 3, 32, 39 år. Vid avsked har en 47-åring visat sig vara 67 år. En värvad 25-åring har i verkligheten visat sig vara 40 år osv.

Under 1700-talet kom 75 % av soldaterna i ett regemente från hemlänet och 25 % utifrån. Omkring år 1800 hade andelen från hemlänet ökat till omkring 90 %.

Soldaternas medelålder ökade i fred. Medan den i krigstid låg på omkring 25 år ökade den i fred till 35-40 år.

Uppgifter finns om soldaternas tidigare yrkesverksamhet. Omkring 70 % var bonddrängar. I ett regemente kunde finnas 30-40 skonakare/skräddare, några var smeder, någon bergssprängare etc. I något fall har en soldat fått anteckningen fiolspelare.

Soldatens längd står antecknad. Man finner att hälften var högst 1.60 - 1.69. Endast 2 % var över 1.80. Undantag utgjorde livgardet, där i 1. kompaniet många var över 1.80.

Arkivarie Berg berättade sedan om vad som hände med soldaterna. Man hade t e undersökt vad det blivit av 580 nya rekryter. Tolv hade kasserats, 5 hade rymt, 7 förkommit i strid medan inte mindre än 433 avlidit av fältsjuka. (Jämför undersökningen från Bygdeå kompani, omnämnd i skriften till "första onsdagen i varje månad - gruppens" i Linköping träff 1979-09-05, sid 6).

Soldaterna var samtidigt småbrukare. Korpralerna var ofta lärare.

Omdömen ges också om soldaterna. Ett vanligt omdöme i början av 1800-talet var att soldaten var lat men pålitlig när det gällde.

Värvade soldater vid garnisonerna fick i mitten av 1700-talet små, trånga bostäder - soldaten med familj fick tränga ihop sig i ett rum med 3,6 m² golvyta.

I mitten av 1700-talet infördes volontärsystemet. Härigenom minskade ståndscirkulationen drastiskt. Volontärer fick tjäna utan lön några år och därigenom utbilda sig till högre befattningar. Soldaternas möjligheter att avancera minskades därigenom. Av underofficerarna var 30-40 % adelsmän. De ville lära sig yrket innan de avancerade. Officerarna var huvudsakligen adelsmän.

Under frihetstiden inträdde en klar nedgång i kvaliteten på befälssidan. Även underåriga antogs. En åldersgräns på 12 år sattes. Men detta hindrade inte att t e vid Svea garde ett 2 ½ månad gammalt barn antogs som fänrik. Ett annat barn blev vid 6 dagars ålder antaget som fänrik. Dessa barn fick dock ej lön förrän vid 12 års ålder. Detta var ett sätt för föräldrarna att skaffa barnen studiemedel. Föräldrarna köpte officers- eller underofficersbeställningar för sina barn. Avkastningen från de gårdar som hörde till beställningarna användes när barnen skulle studera, t e i Uppsala.

Arkivarie Berg tog även upp ackordsystemet.

Politiserandet ökade i hären under 1700-talet. Exempel gavs på att en kapten som nekades permission för att resa till ett riksdagsmöte, direkt begärde avsked.

Under 1800-talet återgicks till ordningen. År 1812 infördes allmänna beväringmöten. Dessa varade i början 12 dagar, men utökades i mitten av 1800-talet till 30 dagar. År 1901 tillkom ännu en utökning, nu till 240 dagar. Beväringmötena innebär att rullor finns med i stort sett alla 20-åringar i landet under större delen av 1800-talet. Av rullorna finns ett exemplar på krigsarkivet och som regel ett i länsstyrelsearkiven.

År 1901 upphörde indelningsverket. För några år sedan fanns ännu några indelta soldater kvar, men idag har troligen alla gått bort.

Mycket källmaterial finns

I sitt tredje avsnitt redovisade arkivarie Berg källmaterial; huvudsakligen från krigsarkivet, men även från landsarkiven och en del tryckt material.

Av rullor finns generalmönstringsrullor, kassationsrullor och mänstringsrullor. Dessa upprättades i tre exemplar och kan sökas både i krigs- och landsarkiv.

Förlustrapporter från Karl XII krig finns i landsarkiven. Fångförteckningar finns i krigsarkivet liksom meritförteckningar, pensionsredovisningar, likvidationer efter Karl XII krig (ger bl a namnen på efterlevande anhöriga), handlingar från Vadstena krigsmanshus (ger bl a uppgift om när soldaterna dött) samt befäls- och boställeshandlingar. De senare ger bl a husesynsdokument från 1680-talet till 1800-talets mitt och finns även i landsarkiven (länsstyrelsearkiven), dock ej så fullständigt som i krigsarkivet. Man kan i dessa även finna roteböndernas namn.

Av tryckt litteratur nämndes en bibliografi över svensk regementshistoria, Alf Åbergs uppsats i Armémusei skrifter om rullföringen inom armén samt Grills arbete om svenska indelningsverket. Vidare nämndes ett avtryck av 1684 års rulla, 1755 års rulla utgiven av Ulla Johansson samt Lewenhaupts arbete om Karl XII officerare. Särskilt hänvisades till ett kapitel om "organisation och organisationsförändringar 1680-1770" i Södermanlands regemente under 350 år, vilket arkivarie Berg själv skrivit, samt till Svea livgardes historia.

Av de många frågorna efter föredraget kan nämnas följande:

- Jag har en soldat, som rymde i Pommern enligt kyrkboken. Var kan jag hitta fler uppgifter om honom?
Svar: Sök i kassationslängder, krigsrättsprotokoll, krav på nyrekrytering etc. Hade han rynt i Sverige hade funnits efterlysning med signalement.
- En fråga om musiker besvarades med att varje kompani hade en pipare och två trumslagare men att piparen drogs in på 1800-talet.
- Vad är en kornett? Svaret blev att det är den som bär fanan och leder kompaniet vid anfall. Han svarar även för ordningshållningen. Kornett är vid kavalleriet samma som fänrik vid infanteri och dragoner (dragoner hoppar av hästarna vid strid).
- Vad är en gulddistinktionskorpral? Något svar utöver att en distinktionskorpral ungefär motsvarar en rustmästare kunde inte ges.

- Var finns handlingarna från finska regementen? Svaret blev att de troligen finns i finska krigsarkivet.
- En fråga om trumpetarboställen besvarades med att dessa ej kunde hyras ut under 1600-talet, under 1700-talet däremot kunde de hyras ut och under 1800-talet var de som regel uthyrda.
- En fråga gällde om den indelte soldatens nummer var samma som rotenumret. Svaret var att dels hade soldaten ett fast nummer inom kompaniet och dels ett nummer inom regementet. Det senare motsvarar troligen rotenumret.
- En fråga om namnbyten besvarades med att soldaten vanligen bytte namn om han flyttade från en rote till en annan. Blev han sedan underofficer kunde han byta namn ytterligare en gång.

Landsarkivarie Bergs föredrag var högeligen intressant. Soldater eller officerare finns i allas våra släkter. Föredraget innehöll dock så många uppgifter att man måste vara tämligen väl insatt i ämnet för att helt kunna tillgodogöra sig allt. En skriftlig sammanfattning att dela ut hade varit välkommen för många. Detta referat har skrivits ihop direkt efter anteckningar gjorda under föredraget. Tyvärr satt jag så långt bak att jag inte kunde läsa vad som stod på de få bilder som visades.

PO

"VI ÄR FAKTISKT OERHÖRT SLÄKT MED VARANDRA"

var professor Jarl Galléns slutsats i sitt föredrag i Norrköping den 24 april inför ÖGF om svenska rötter i Finland och finska rötter i Sverige. Redan vid den historiska tidens början var det ett folk - ett skandinaviskt folk - som bodde runt Östersjön. Det hölls samman av vattnet, på vilket de naturliga transportvägarna då gick. Man kunde då tala om Sverige västanhavs och Sverige östanhavs. Många finländare har sedan under tidernas lopp flytta över från Finland till Sverige och många svenskar från Sverige till Finland.

Professor Gallén inledde med att tala

om hur Sverige och Finland ändrats genom tiderna. Under medeltiden innebar Finland bara det svenska Finland eller egentliga Finland. Under Johan III inlämnades Karelen. Han införde benämningen storfurste av Finland och Karelen. Så sent som omedelbart efter "stora ofreden" i början av 1700-talet, talade man i Österbotten om dom där nere i Finland och vi här uppe i Norrbotten. De finska landskapen växte upp som rent svenska landskap och inte som landskap i någon provins.

Det finska språket, som låter så avvikande, har skandinaviska drag. I språket finns många ord, som har ett rent skandinaviskt ursprung. Som exempel nämndes ordet rauma, som kan härledas ur det skandinaviska ordet strauuma, vilket betyder ström. Det sadas vara ganska vanligt att ord som börjar med flera konsonanter förlorar alla utom sista när de kommer in i finskan.

Professor Gallén kom i inledningen också in på begreppen finne och finländare. Förr i tiden kallades alla som kom från Finland finnar. I dag talar man om finländare såsom alla de som bor i Finland och kommer därifrån och menar därmed både finsktalande - finnar - och svensktalande.

Efter inledningen gjorde föredragshållaren ett svep genom historien med exempel på flyttningar.

Brons- och järnålder samt vikingatid inträffade samtidigt i Sverige och Finland. Vilka flyttningar mellan Sverige och Finland som ägt rum under denna tid vet vi inte. Under medeltiden levde emellertid många finnar i Sverige. En uppskattning har visat att 4 % av befolkningen varit finnar. Man finner många uppgifter om finnar i tänkeböckerna från Arboga och Stockholm. Under denna tid är det genealogiskt endast möjligt att följa slottsherrar och motsvarande.

Under medeltiden var det bara västfinnar som kommit över till Sverige. Under 1500-talet kommer den stora vågen av östfinnar. Kronan flyttade då över ett stort antal Savolaxare med familjer till Sverige. De kom till Värmland, Dalarna, Hälsingland och Norrland för att idka skogsbruk. De var vana vid svedjebruk från sina skogrika hemtrakter i Savolax. Broberg har närmare undersökt dessa Savolax-finnar. De har urgamla släktnamn (klannamn), medan västfinnarna har son/dotternamn, som i Skandinavien i övrigt. Det är svårt att följa den enskilde bonden genealogiskt under denna tid. Något lättare är det att följa frälset.

Den svenska stormaktstiden började inledas genom Johan III:s ryska krig. Rekryteringen av officerare och soldater ledde till omflyttningar mellan Sverige och Finland. Genom Gustav II Adolfs centraladministration samt grundandet av Åbo akademi kom många svenskar över till Finland och finnar till Sverige. Till Åbo akademi kom bl a en smålänning, som skrev den första finska grammatiken.

Under Gustav II Adolfs tid sändes Savolaxfinnar till Nya Sverige, för att där ta upp skogsbruk.

En flyttning, som professor Gallén angav ofta vara bortglömd, är den finska invandringen till Blekinge. På Karl XI tid flyttades båtsmanskompanierna i Norrland och Finland till Blekinge - Karlskrona och södra Möre nämndes. De blev där rusthållsbåtsmän och ej som förut rotebåtsmän. Professor Gallén hade själv en gren i sina anor som går tillbaka till en båtsman i Blekinge. Han har också funnit typiskt Karelska namn i Blekinge.

I och med Karl XII krig föll det svenska riket ihop och en stor skara flyktingar kom från Finland och även Estland över till Sverige. Det var främst ståndspersoner som kom över under de 8 år Finland var ockuperat. I och med freden i Nystad 1721 flyttade många av dem tillbaka till Finland. Svenskt kapital kom efter freden också över till Finland i och med att många förstörda finska bruk köptes och åter sattes i stånd av svenskt bruksfolk. Åbo akademi hade vid denna tid också utbyte med Sverige. Även präster flyttade. David Juslenius var en av dem, Han blev först biskop i Borgå men flyttade under "lilla ofreden" till Sverige och blev här biskop i Skara.

Efter två ockupationer började man i Finland att tvivla på Sveriges förmåga att försvara Finland. I och med bygget av Sveaborg utanför Helsingfors blev det något bättre. Men sedan "gick det ju tokigt med Sveaborgs försvar", vilket inte sköttes som det skulle. Detta fick till följd att flera svenska släkter stannade kvar i Finland.

Vid skilsmässan Sverige-Finland efter 1808/09 års krig kom en del svenskar att stanna kvar i Finland och många finnar att flytta över till Sverige. En del av de förra har senare kommit tillbaka till Sverige.

Denna emigration till Sverige har sedan fortsatt in på 1900-talet. Många finska militärer flyttade i och med skilsmässan över till Sverige och antecknade sig på långa väntelistor för officersbefattningar. Flera av dessa officerare flyttade sedan tillbaka till Finland, då de där erbjöds gynnsamma villkor med bl a boställen.

Östgötar i Finland och finnar i Östergötland togs också upp. Professor Gallén hade inte funnit många östgötska familjer i Finland. Han nämnde dock Gripenberg och Waren. I början av 1800-talet flytta de Axel Wilhelm Waren från Norrköping till Finland. Inte heller hade professor Gallén funnit särskilt många finnar som flyttat till Östergötland. Under medeltiden hade dock en del kommit över och bosatt sig på Vikbolandet och i Skörkind. Om finnar även bosatt sig i Finnsång var han osäker på.

Professor Gallén kom sedan in på frågan om hur finsk man är i Sverige och hur svensk man är i Finland. Det är dåligt med statistiska mått på detta. I slutet av 1600-talet fanns i Värmland omkring 6000 finnar, vilka bör ha omkring 1 miljon ättlingar idag. Professor Gallén hade undersökt Svenska och Finska adelskalendern och funnit att av 510 släkter i den svenska var 33 finska och av 175 släkter i den finska var 37 svenska. I den svenska kalendern var dock endast 248 släkter svenska medan många, liksom i den finska, var tyska eller baltiska.

Efter föredraget ställdes frågor om böcker finns med finska ortnamn översatta till svenska, om vilka förteckningar över finska mikrofilmer som finns, om man kunde låna sådana filmer från Finland, om någon undersökning gjorts om vilka elever från Per Brahes skola på Visingsö som kommit över till Finland mm. Av svaren framgick bl a att inga ordlistor finns över finska ortnamn. Man får söka sig fram i vanliga ordböcker. Tammerfors exempelvis betyder den dammande forsen och Åbo torget. Det senare ordet har kommit från Ryssland under vikingatiden. Sata i Satakunda betyder 100. Vi fick också veta att Kekkonen är ett släktnamn från Savolax och att något nytt herdaminne efter Strandbergs från slutet av förra seklet ej är på gång.

Omkring 80 personer hade mött upp till föredraget, varav ovanligt många tillresande, bl a från både Helsingfors, Stockholm och Göteborg. Även från Linköping hade ganska många kommit. I skaran sågs både ordf i GF, redaktören för SoH samt ordf och v ordf i VSGF.

Professor Galléns föredrag gav i svepande ordalag en historisk översikt över flyttningar mellan Sverige och Finland under historisk tid. Föredraget gav sålunda en allmän bakgrund till släktforskarens arbeten. Det man saknade var mera konkreta uppgifter om bl a det källmaterial som släktforskaren kan utnyttja, litteraturanvisningar mm. Den följande frågestunden med bl a frågor om mikrofilmsförteckningar visade att åhörarna gärna velat se mera konkreta uppgifter.

PO.

KOMPLETTERING TILL SIDAN 20.

I referatet från arkivarie Bergs föredrag om soldater föll på sidan 20, högra spalten, efter meningens slutar med fältstarkt regemente, följande bort vid utskriften:

Först måste ständerna fatta beslut. Sedan tillkom utlysningstiden på 3 veckor. Sedan tog det tid att få ihop allt folket.

Kraftigaste protesterna not utskrivningen kom från Dalarna. Där tillgreps 1621 en särlösning, som innebär att man upprättade ett kontrakt med kungen om att hålla ett fältstarkt regemente. Detta var en föregångare till indelningsverket.

+ + + + +

PRESSGRANNAR

Genealogisk Ungdoms tidskrift - GUT har kommit ut med sitt andra nummer i år. Två bra initiativ redovisas, dels en undersökning av vad de besparingar, som arkiven åläggs kan komma att innebära för framtidens forskarservice och dels en inventering av släktforskarföreningarna i landet, i vilken senare även vår förening kommit med. I övrigt finns en artikel om slakten Nordberg från Söderhamn, en om familjen Kartman, en om den agnatiska ordningen, en om frågor och svar, recensioner mm.

Släkt och Hävds första nummer för 1981 innehåller sex artiklar varav en längre (22 sidor) om Kristina Halvardsdotter, en västgötsk "stormor" och slakten kring henne. Barbro Nordlöf gör ett intressant försök att be-

skriva sina anor ur socialhistorisk synpunkt. I övrigt är det korta artiklar om fänriken Johnstone och hans föräldrar, något om adliga officerares uä barn, salig Litheims silverbägare och något om en falsk familjetradition. Av intresse är att se att tidigare annonserad insändarspalt "Brev från medlemmarna" börjat komma igång. Denna gång är det Wilhelm Odelberg, Stockholm och Håkan Skogsjö i Göteborg, som på inbjudan skrivit och berättat om vad de tycker man skall förvänta sig av SoH i framtiden. Håkan Skogsjö kommer med många och bra synpunkter, men jag tror att om de skall kunna förverkligas krävs en radikal förnyelse av SoH.

Södertäljeprobänden har utkommit med nr 24, april 1981. Den innehåller förutom föreningsangelägenheter en rapport från Sollbes föredrag i Södertälje om genealogiska kongressen i Salt Lake City i somras samt några utdrag ur Jönåkers härads dombok 1629. Föreningens läsapparat kan man låna hem en vecka för 10 kr och för 2-3 dagar 5 kr. Den hämtas och lämnas i föreningslokalen.

Vid den genomgång av släktforskarföreningar, som Håkan Skogsjö genomfört, har framkommit att fler föreningar har medlemsblad. Om jag kan få exemplar av dessa skall jag försöka ta upp dem i kommande genomgång av pressgrannar.

PO.

PERSONREGISTER TILL FÖDELSELÄNGD FÖR DALS ED

De två försöksfiche, som vi gjort med personregister till Dals Eds födelselängd 1706-25 kan fås från föreningen till ett pris av 25 kr per styck. De innehåller återbildad längd jämte barn, faders-, moders-, fadders-, gårds- och totalregister, det senare både på förnamn och efternamn. Sänd in beloppet på föreningens postgirokonto nr 14033-5.

SLÄKTFORSKNING I NORDVÄSTRA SKÅNE OCH DATORN SOM MEDIUM

är titeln på den första skriften i föreningens nya skriftserie. Den är skriven av Karl Johan Roslund i Nyhamnsläge. Han berättar om sin släktforskning, varför han valde att föra in datorn som hjälpmedel och hur denna passats in i hans arbete. Skriften kostar 25 kr, vilket kan betalas in på föreningens postgiro nr 14033-5.

PERSONREGISTER TILL TÖFTEDALS OCH DALS EDS KYRKBÖCKER

Mikrofiche med kombinerade register till Töftedals första kyrkbok C1, 1706-67 finns framtagna och omfattar närmare 400 sidor.

Motsvarande för Töftedals andra kyrkbok, C2, kommer att föreligga inom kort. Underlaget är klart och endast själva ficheframställningen återstår.

Motsvarande för Dals Eds första kyrkbok, C1, håller på att tas fram. Rättning av grundmaterialet pågår. Fiche beräknas klara först slutet av augusti, början av september.

För Töftedal C1 är det två fiche, för Töftedal C2 blir det två fiche och för Dals Ed C1 räknar vi med tre fiche. Priset per fiche är satt så lågt som 25 kr per styck. Beloppet kan sättas in på föreningens postgirokonto nr 14033-5.

Möjlighet finns att ta fram hela eller delar av dessa register på papper om någon är intresserad. Detta blir dock väsentligt dyrare än fichen.

MEDLEMSAVGIFTEN

i föreningen är 40 kr i år. Avgiften betalas in på föreningens postgiro 14033-5. För de - institutioner och liknande - som vill prenumerera är priset samma.

SEKRETERAREN MEDDELAR

att det nu endast fattas ett par medlemmar för att vi skall vara 100 i föreningen.

Nästa meddelande kommer förhoppningsvis i början av hösten. Årsmötet blir troligen i oktober månad.

Portohöjningen slår hårt. Ett meddelande som tidigare kunde sändas ut med portot 1 kr 50 öre kostar idag 5 kr 50 öre. För att få ner kostnaderna har för detta meddelande tryck skett på båda sidor av papperet. Härigenom kan vi klara viktgränsen 100 g för föreningsbrev.

Antalet kvarvarande meddelande nr 5 är litet, varför det inte är säkert att alla nya medlemmar kan få detta. Föreningens adress är DIS c/o Bergman Hjortronvägen 89, 59054 Sturefors.

Copyright 1981: PO Bergman och DIS.